

הדפים

מתוך הספר
שיצא לאור
בקרוב

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
תשיעי

קונטרס

ט"ו בשבט - תנש"א

•

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שני אורסא הן

מליובאוויטש

– עם פענוח המראי־מקומות –

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

בס"ד.

פתח דבר

לקראת חמשה עשר בשבט הבעל"ט – הננו מוציאים לאור את המאמר ד"ה ארבעה ראשי שנים הם כו', שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דיום ד' חמשה עשר בשבט ה'תשל"א.

מערכת „אוצר החסידים”

מוצש"ק שירה, שנת ה'תנש"א (ה'י תהא שנת אראנו נפלאות),
ברוקלין, נ.י.

בס"ד. יום ד', חמשה עשר בשבט ה'תשל"א

ארבעה ראשי שנים הם באחד בניסן כו' באחד באלול כו' באחד בתשרי כו' באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמשה עשר בו¹, והלכה כבית הלל². וצריך להבין טעם השינוי דר"ה לאילן מג' ראשי שנים הראשונים, שג' ראשי שנים הראשונים הם בראש חודש ור"ה לאילן הוא בחמשה עשר. ולהוסיף, דע"פ המבואר במק"א³ שהשייכות דג' הרגלים⁴ ליום הט"ו בחודש הוא כי ביום הט"ו הוא שלימות הלבנה, שזה מורה גם על השלימות דישראל שמונין ללבנה ודומין ללבנה⁵, צריך לומר, דזה שרובם של הראשי שנים [ולדעת ב"ש כל ד' הראשי שנים] הם בראש חודש, בעת מולד הלבנה שאז הלבנה היא רק נקודה, הוא לפי שענין ראש השנה הוא

(1) משנה ריש מס' ר"ה.

(2) רמב"ם הל' תרומות פ"ה הי"א. הל' מעשר שני פ"א ה"ב^[א].

[א] באחד בתשרי הוא ראש השנה למעשר תבואות וקטניות וירקות, וכל מקום שנאמר ראש השנה הוא אחד בתשרי. ובט"ו בשבט הוא ראש השנה למעשר האילנות.

(3) ראה זהר ח"ב קצד, א (הובא באוה"ת ואתחנן כרך ו ע' ב'קצד) „מועד כו' יום חדוה דסיהרא לא שלטא בה פגימותא”.

בעקבות חטא העגל הוסרה מעל בני ישראל ההגנה מפני הקליפות. הדבר השפיע על מיקום המשכן: בתחילה היה בתוך מחנה ישראל ונקרא 'אוהל' סתם, ולאחריו הוציאו משה רבינו אל מחוץ לתחום המחנה בכדי שלא ישלט בו הנחש ונקרא 'אוהל מועד'.

מאי מועד – מהי משמעות 'מועד'? רבי אלעזר אמר לטב – לטובה, ורבי אבא אמר לביש – לרעה.

ומפרש דרשותיהם: רבי אלעזר אמר לטב, מה מועד דאיהו יום חדוה דסיהרא – כשם שהמועד הוא יום שמחה (של המלכות) דאתוספא ביה קדושה – שמתוסף בו קדושה (מהז"א), ולכן לא שלטא ביה פגימותא ולא שולטים החיצונים אוף הכא קרי ליה בשמא דא – כך גם עתה לאחר מעשה העגל קרא משה לאוהל (שהוא משכן המלכות) בשם 'מועד' לאחזאה דהא אתרחיק מביניהו ולא אתפגים – להראות שעל אף שהאוהל התרחק מהמחנה, אין כלל פגם בהשראת השכינה במשכן.

(4) גם דחג השבועות כיון שאינו יום קבוע בחודש סיון, וקביעותו הוא יום הנ"א מט"ו בניסן (ר"ה ו, ב. שו"ע אדה"ז או"ח ריש סימן תצ"ד^[א]). וראה אוה"ת דברים ע' ב^[ב], „פסח וסוכות הם בחמשה עשר לחודש . . . ושבועות זהו עצרת של פסח”.

[א] ראה מילואים א (ע' כ).

[ב] פסח וסוכות הם בחמשה עשר לחודש, היינו כחי' י"ה, משם נמשך להאיר בו"ה והם ז' ימים נגד ז"ת, ויום ראשון זהו חסד שהיא שורש כל הו"ק וראשון להם כו', ושבועות זהו עצרת של פסח, ועוד כי הוא ביום החמישים כו' שער החמישים דבינה המחבר חו"ב כו', וזהו"ע מועדי הוי'.

(5) סוכה כט, א^[א]. ב"ר פ"ו, ג^[ב].

[א] בזמן שהחמה לוקה, סימן רע לעובדי כוכבים. לבנה לוקה סימן רע לשונאיהם של ישראל [בלשון סגי נהור], מפני שישראל מונין ללבנה ועובדי כוכבים לחמה.

[ב] רבי לוי בשם רבי יוסי בר אלעאי אמה, דרך ארץ הוא שיהא הגדול מונה לגדול והקטן מונה לקטן, עשיו מונה לחמה שהיא גדולה ויעקב מונה ללבנה שהיא קטנה.

א"ר נחמן והוא סימן טוב, עשיו מונה לחמה שהיא גדולה, מה חמה הזאת שולטת ביום ואינה שולטת בלילה כך עשו יש לו חלק בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא, יעקב מונה ללבנה שהיא קטנה, מה הלבנה הזו שולטת בלילה וביום, כך יעקב יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא.

שבו נמשך הענין שהוא ר"ה אליו, והענינים כמו שהם בתחלת המשכתם הם רק נקודה, ועפ"ז צריך להבין עוד יותר מה שר"ה לאילן הוא בחמשה עשר.⁶

(ב) ויובן זה בהקדים המבואר בכמה דרושים⁷, דזה שהרגלים נקבעו בזמני גמר ואסיפת התבואת [דחג הפסח צריך להיות בזמן האביב (זמן גמר שעורים)]⁸ ויתרה מזה בחג השבועות שנקרא בשם⁹ חג הקציר¹⁰ על שם בכורי קציר חטים¹¹, וכן חג הסוכות שנקרא בשם חג האסיף¹², המכוון הוא (בעיקר) לתבואה הרוחניית, הם ישראל, דכתיב בהו"קודש ישראל להוי' ראשית תבואתה גו'. וזה שהרגלים צריכים להיות בזמני גמר ואסיפת התבואות בגשמיות [ועד שבשביל זה מעברים את השנה¹⁴], הוא, כי כל הענינים שבגשמיות משתלשלים מעינים ברוחניות¹⁵. ועפ"ז יש לומר גם בנוגע ר"ה לאילן, שעיקר

קע

שם זה שנשתלשל מעשרה מאמרות שבתורה שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם דאורייתא וקב"ה כולא חד.

(10) משפטים שם, טז. ולהעיר שבפירוש רש"י שם, "שהוא זמן הבאת ביכורים". אבל בפירוש הבחיי שם (הובא בהדרושים שבהערה 7) שג' המועדים הם על התבואה, וחגה"ש הוא בזמן ביכורי קציר חטים. וכ"מ בפירוש הראב"ע שם^[8].

[א] ראה הערה 8, א.

(11) תשא לך, כב.

(12) משפטים שם, טז. תשא שם, כב.

(13) ירמ' ב, ג.

(14) בדרושים הנ"ל מובא מס' פנים יפות, "שיזוהו ויהיו השלשה רגלים בזמן האביב בזמן הקציר ובזמן האסיפה, והיינו ע"י עיבור השנה". היינו שמעברין את השנה גם בכדי שחגה"ס יהי' בזמן האסיפה. וראה סנהדרין יא, ^[8] "על שלשה דברים מעברין את השנה, על האביב ועל פירות האילן ועל התקופה" ובפרש"י שם שקאי גם על תקופת תשרי, דחגה"ס צ"ל בתקופת תשרי^[8] (ראה שם יג, א). אבל ברמב"ם הל' קדה"ח פ"ד אינו מביא שחגה"ס צ"ל בתקופת תשרי, ופירוש, "על התקופה" הוא שחגה"פ יהי' בתקופת ניסן (שם ה"ב)^[2]. וראה כס"מ שם הט"ז^[2].

[א] ראה מילואים ו (ע' כג).

[ב] בית דין מחשבין ויודעין אם תהיה תקופת ניסן בששה עשר בניסן או אחר זמן זה מעברין אותה השנה. ויעשו אותו ניסן אדר שני כדי שיהיה הפסח בזמן האביב. ועל סימן זה סומכין ומעברין ואין חוששין לסימן אחר. [ג] מדגרסינן פ"ק דר"ה (דף כ"א) כי חזית דמשכא

(6) בפע"ח שער חג השבועות בסופו – „דרוש על סוד ט"ו באב וט"ו בשבט", דבט"ו בשבט „הוא מילוי הלבנה . . . תחננט עלים של פירות אילן". וצריך ביאור, דלכאורה חננט העלים הוא רק התחלת הצמיחה, ומהי השייכות למילוי הלבנה.

(7) ד"ה שלש רגלים באוה"ת משפטים (ע' א'קעח ואילך)^[8]. ד"ה קדש ישראל לה' באוה"ת פינחס (ע' א'ריב ואילך)^[2]. ד"ה כי תבואו גו' ושבתה וד"ה קדש ישראל לה' תר"ל (סה"מ תר"ל ע' קלב ואילך)^[2]. שם ע' רה ואילך). ד"ה וחג האסיף תשמ"ג (סה"מ מלוקט ח"א ע' תמא ואילך)^[2].

[אד] ראה מילואים ב"ה (ע' כ ואילך).

(8) משפטים כג, טז. וראה ראב"ע שם פסוק טז^[8]. [א] חג המצות לעולם יהיה בו אביב, שהוא בכורי השעורים.

(9) דשמו של כל דבר מורה על ענינו, ועד שהוא החיות שלו (שעהיהו"א פ"א. ובכ"מ).

לעולם ה' דברך נצב בשמים ופי' הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו' תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלוכשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם.

. . . וז"ש האר"י ז"ל שגם בדומם ממש כמו אבנים ועפר ומים יש בחי' נפש וחיות רוחנית דהיינו בחי' התלבשות אותיות הדבור מעשרה מאמרו' המחיות ומהוות את הדומם להיות יש מאין ואפס.

. . . וכן בכל הנבראים שבעולם, השמות שנקראים בהם בלשון הקדש הן הן אותיות הדבור המשתלשלו' ממדרגה למדרגה מעשרה מאמרות שבתורה ע"י חילופים ותמורות האותיות ברל"א . . . וזה שמו אשר יקראו לו בלה"ק, הוא כלי לחיות המצומצם באותיות

ענינו הוא שהוא ר"ה להאדם (אתם קרויין אדם¹⁶) שנמשל לאילן, כמ"ש¹⁷ כי האדם עץ השדה, ומזה נשתלשל שהוא ר"ה לאילן כפשוטו בגשמיות. וע"פ מארז"ל¹⁸ עה"פ¹⁷ כי האדם עץ השדה אם תלמיד חכם כו', יש לומר, דזה שישראל נקראים בשם תבואה (חטים שעורים וכו'¹⁹) הוא מצד העבודה שלהם בקיום המצוות (כדלקמן), וזה שנקראים בשם אילן (עץ השדה) הוא ע"י עסק התורה. ויש לומר דזהו מ"ש כי האדם עץ השדה (אדם דייקא), דשם אדם הוא על שם השכל (כמבואר בכ"מ החילוק בין אדם לאיש²⁰).

ג) **והנה** מבואר בהדרושים²¹ השייכות דג' הרגלים לזמני בישול התבואות, כי אז (בג' רגלים) הוא צמיחת התבואה הרוחניית שע"י הזריעה. והענין הוא, דכתיב²² וזרעתי לי בארץ, וידוע²³ שזה קאי על ירידת הנשמות (תבואה הרוחניית) למטה להתלבש

בה' רומז על ה' מיני תבואה, חטה שעורה כוסמת שובלת שועל ושיפון.

20) ראה לקו"ת שה"ש כה, א^[8]. סה"מ תרכ"ט ע' קנז^[2]. ועוד. וראה ספר הערכים חב"ד כרך א ערך אדם ס"ט^[3]. וש"נ.

[א] יש כמה שמות אנוש איש אדם ואדם גבוה מכולן. כמ"ש בפ' תזריע (דמ"ח) כי אדם הוא בחינת שלימות כמ"ש זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם כו'. וידוע איך בחיבור דו"ג משפיע ומקבל יש שלימות וגילוי הארה עליונה. גם אדם לשון אדמה לעליון.

ואיש הוא למטה מבחינת אדם ודרך כלל איש היינו בחי' המדות אוה"ר כמ"ש לפי שכלו יהולל איש. ואדם היינו כשיש לו מוחין דגדלות כו'.

[ב] כתיב ה' איש מלחמה, כי באמת מצד מהו"ע הוא למעלה מבחי' חכמה ומדות שהם בחי' אדם ואיש, כי לא מכל אינון מדות איהו כלל רק שמתלבש בבחי' מדות אלו ונק' כמראה אדם או בחי' איש, ושם אדם הוא רק אדמה לעליון בדרך דמיון לבה, ונקרא בשמות אלו אדם ואיש כדי להשפיע עי"ז לכנס"י שיהיו יכולים לקבל האור והגילוי ע"י מדת החסד כו', ודרך כלל הן ז' מדות וג' שכליים כו', ולהיות התלבשות אור א"ס בחכמה ומדות הוא ע"י צמצומים גדולים, וזהו שאמר הכתוב ה' איש מלחמה פי' שכדי להיות התלבשות שם הוי' בבחי' ומדריגת איש הוא ע"י מלחמה שה"ע בחי' גבורות וצמצומים

[ג] ראה מילואים ז (ע' כג).

21) אוה"ת פינחס^[8] וסה"מ תר"ל^[2] שבהערה 7.

[א"ב] ראה מילואים ח"ט (ע' כג ואילך).

22) הושע ב, כה.

23) לקו"ת האזינו עה, ג^[8]. תו"ח שבהערה 25.

תקופת טבת עד שיתסר בניסן וכו' מ"כ ע"ג דהיא דתקופת ניסן ובסנהדרין איירי בתקופת תשרי מה. לי הא ומה לי הא דבתרויהו קראי קא דרשי.

15) ראה תניא רפ"ג.

כל בחי' ומדרגה משלש אלו נפש רוח ונשמה כלולה מעשר בחי' כנגד עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן, הנחלקות לשתיים שהן שלש אמות ושבע כפולות פי' חכמה בינה ודעת ושבעת ימי הבנין חסד גבורה תפארת כו', וכך בנפש האדם שנחלקת לשתיים שכל ומדות. השכל כולל חכמה בינה ודעת. והמדות הן אהבת ה' ופחדו ויראתו ולפארו כו' וחב"ד נקראו אמות ומקור למדות כי המדות הן תולדות חב"ד.

16) יבמות סא, רע"א.

היה ר"ש בן יוחאי אומר קברי אעובדי כוכבים אינו מטמאין באהל שנא' ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויין אדם [וגבי טומאת אהל כתיב אדם כי ימות באהל. רש"י] ואין העובדי כוכבים קרויין אדם.

17) שופטים כ, יט.

18) תענית ז, א.

אמר ר' יוחנן מאי דכתיב כי האדם עץ השדה, וכי אדם עץ שדה, הוא אלא ככוונת הכתוב להקיש את האדם לעץ השדה לענין הנאמר באותה פרשה לגבי עצים: משום דכתיב לגבי עצים פרי: כי ממנו תאכל ואותו לא תכרת, וכתיב לגבי עצים סרק: אותו תשחית וכרת, הא כיצד אם ת"ח הגון הוא ממנו תאכל ואותו לא תכרת ואם לאו אותו תשחית וכרת [מקיש אדם לעץ השדה מה עץ השדה אם עץ מאכל הוא ממנו תאכל ואותו לא תכרות כך תלמידי חכמים אם הגון הוא ממנו תאכל למוד הימנו ואם לאו אותו תשחית סור מעליו. רש"י].

19) ראה י' דמ"ש (ירמ' שם) „ראשית תבואתה“

בגוף ונפש הבהמית (ארץ)²⁴, ובפרטיות יותר על הירידה דהגלות²⁵. שהכוונה בזה היא לצורך עלי', בדוגמת זריעה בארץ (כפשוטה) שהיא בשביל הצמיחה בריבוי יותר ממכו שהי' בתחילה²⁶. והצמיחה (העלי') היא ע"י קיום התומ"צ שנקרא ג"כ בשם זריעה. דנוסף להזריעה דירידת הנשמה למטה (שהקב"ה הוריד את הנשמה למטה), צריכה להיות גם

קעא

ובכ"מ.

[א] כענין בחי' זרע הנזרע בארץ גשמיות שאז דוקא תוציא צמחה, משום שבארץ דוקא הוא שיש כח הצומח להצמיח בתוספת עילוי, כך הוא בחי' ירידת הנפש אלקי', אור זרוע, להתלבש בתוך הנפש הבהמית אף שהיא גשמיות, כי בה הוא שיש כח הצומח להצמיח ישועות בתוספת רב על הזרע הזרוע בה.

וז"ש זורעתי את בית ישראל כו', וזרעתי לי בארץ כו' דוקא, היינו בנפש הבהמית שעליה נאמר ורוח הבהמה הירודת היא למטה בארץ.

ולכן הנה גם כל המצות נשפלו למטה וניתנו בשביל הנפש הבהמית דוקא, כי כולם הם מעשיות, רק מעט מהם כמו אמונה וידיעת הבורא הם רק לנפש האלקית בלבד, ואף גם זאת הם נוגעים גם בנפש הבהמית, שהרי על הנפש אלקית לא שייך ל' ציווי ואזהרה, שבעודה בג"ע היתה מאמנת ויודעת ממילא, ולמה זה ירדה בגוף לדעת ולהאמין אז אם לא בשביל הנפש הבהמית, דהיינו שתהא מקיימתן בהתלבשותה בנפש הבהמית ואז דוקא הם נק' מצות וגדול המצווה ועושה כו', וכ"ש וק"ו שאר כל המצות שכולם אינם שייכים כלל להנפש אלקי' בעודה למעלה אלא בהתלבשותה בגוף ונפש הבהמית דוקא, שהנפש הבהמית היא המקיימת אותן.

. . והטעם כי הנה המצות נק' ג"כ בשם זרע כמ"ש זרוע צדקות וכתוב אשריכם זורעי על כל מים והזריעה היא בקרקע דוקא ששם הוא יש כח הצומח והיינו בחי' נפש הבהמית שבה הוא יש הכח להצמיח ישועות . . והטעם הוא משום שהנפש הבהמית בשרשה ומקורה היא יותר נעלית מהנפש אלקית וע"כ הוא שיש בה הכח הזה להצמיח כו' כי הנפש הבהמית נלקחה מבחי' שמרי אופנים שבמרכבה.

24 דעל נה"ב נאמר (קהלת ג, כא) רוח הבהמה הירודת גו' לארץ (לקו"ת שם).

25 פסחים פו, ב^[א]. וראה בארוכה תו"א בשלח סא, א ואילך^[ב]. תו"ח שם קסט, ב ואילך^[א]. אוה"ת שם ע' שנג ואילך^[ב]. ובכ"מ.

[א] ראה פננוח להערה 26.

[ב] על ישראל בגלות מצרים כתיב וזרעתי לי בארץ, ואמרז"ל זרוע כור מוציא כמה כורים . . והוא

כמו שאדם זרוע תבואה ע"ד משל בשביל התוספת שיצמח. כך ברצות ה' שיתוסף ויתרבה גילוי אלקותו בעולם וימלא כבוד ה' את כל הארץ ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר וגו'. זרוע את ישראל שהן הם תבואתו ושע"י יתגלה כבודו ברבוי ותוספת, וזהו ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם, פי' שכדי שיומשך ברכה ותוספת רבוי בגילוי אלקותו מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא הוא ע"י ישראל.

. . והגורם לישראל מעלה ומדרגה רבה זו היא עסק הזריעה בארץ בזמן הגלות, שהוא כמו ע"ד משל שזורעין גרעין אחד ומצמיח הרבה או כמו שנוטעין חרצן אחד וצומח אילן שלם בענפים הרבה.

. . והנה כמו במשל הזריעה והנטיעה הנ"ל שמכסין הגרעין בעפר הארץ ומשם יצמח, בעבור שהגרעין נרקב ונפסד ובטל לגבי כח הצומח אשר בארץ וכח הצומח ההוא הוא שמגדל ומצמיח ברבוי ותוספת כך הוא ענין הזריעה של ישראל.

. . והנה אמרז"ל גלו לבבל שכינה עמהם. פי' הנה ניצוץ אלקות שבנפשם הוא בכחינת גלות, והניצוץ אלקות שבתוכם רצונו וחשקו לדבק ולהסתלק למקורו כטבע האש וכו', ועי"ז הם מלקטים ג"כ ניצוצי חיות אלקי שנפלו שמה בשבירת כלים ומעלים אותם לקשרם ולדבקים באלקים חיים ע"י עסקו בפרנסתו בדברים הנתונים תחת ממשלת קליפת נוגה וכמארז"ל אין לך כל עשב כו', והוא מתרחק משקר וגניבה וגזילה וכיוצא בהם מדברים אסורים וקשורים בידי החיצונים שאינן יכולין לעלות כו' כמ"ש במ"א, וכן כשמקיים מצות תפילין וציצית שהצמר של ציצית והקלף של תפילין היו נתונים תחלה תחת ממשלת השר והמושל המשפיע להם שפע וחיות להחיותם ולקיימם מחיות קדושתו של הקב"ה שנפל שמה בשבירת הכלים כנ"ל, ועי"ז מתעלה ג"כ חיות הקדושה הנ"ל למקורם ושרשם, ואתהפכא חשוכא לנהורא כמ"ש וידעו מצרים כי אני ה'.

וזהו תוספת רבוי אור זרוע הנזרע בקרקע ומכוסה בעפר הארץ להצמיח ולהעלות מעלה מעלה ברבוי ותוספת אורה כיתרון אור הבא מן החשך.

[ג'ד] ראה מילואים י"א (ע' כו ואילך).

26 דכלום אדם זרוע סאה אלא להכניס כמה

עבודת הזריעה דישראל, קיום התומ"צ. דע"י שהנשמות ירדו למטה, ובפרט בזמן הגלות, ומ"מ הם מקיימים תומ"צ (באתכפיא ואתהפכא²⁷), עי"ז נעשה הצמיחה – המשכת גילוי נעלה יותר באין ערוך מהגילוי שהי' להנשמה קודם ירידתה למטה. ועיקר גילוי הצמיחה יהי' לעתיד לבוא. והארה מזה מאיר גם עכשיו, בג' רגלים. ברגל הראשון (חג המצות) שהוא צמיחת ביטול שעורים, הו"ע היראה, שהיא שער הראשון²⁸ שעל ידו נכנסים לדבקה בו ית'. וזהו ששעורה היא אותיות שער ה'²⁹, שער הוא מלשון שער והה' היא ה' תתאה (מלכות). וברגל השני (חג השבועות) הוא צמיחת חטים שהם מאכל אדם, הוא התורה דכתיב בה³⁰ זאת התורה אדם. וזהו שחטה בגימטריא כ"ב שרומז על כ"ב אותיות התורה³¹. ומבואר בדרושים הנ"ל, שזוהי השייכות דעצרת לפירות האילן (בעצרת על פירות האילן³²), כי חטה היא מין אילן (לדיעה אחת³³), שרומז על אדם כמ"ש כי האדם עץ השדה, ובחג השבועות (עצרת) ניתנה תורה, זאת התורה אדם. ויש לומר, דכיון דזה שחטה היא מין אילן הוא רק לדיעה אחת, וגם לדיעה זו הוא רק מין אילן³⁴, לכן ענין התורה המרומזת בחטים היא דרגת התורה כמו ששייכת למצוות. והתורה עצמה שלמעלה מענין המצוות, עיקר ענין האדם (זאת התורה אדם), מרומזת בפירות האילן.

ד) **והענין הוא**, דזה שקיום התומ"צ נקרא בשם זריעה הוא מצד שני ענינים³⁵. לפי שע"י קיום התומ"צ נעשה בירור הגוף ונפש הבהמית, ועי"ז מתגלה השרש דהגוף ונה"ב שלמעלה מהשרש דנפש האלקית – בדוגמת הזריעה כפשוטה, שע"י זריעת

(33) דעת ר' יהודה בברכות (מ, סע"א).
 אומרת המשנה: "אם בירך על פירות הארץ בורא פרי הארץ לא יצא" מבררת הגמ' מדעת מי באה להוציא המשנה: לא נצרכה אלא לר' יהודה דאמר חטה מין אילן היא.
 דתניא אילן שאכל ממנו אדם הראשון . . . ר"י אומר חטה היתה שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן [וזה נקרא עץ הדעת. רש"י].
 לולא דברי המשנה ס"ד אמינא הואיל ואמר רבי יהודה חטה מין אילן היא ליברך עליה בורא פרי העץ, קמשמע לן היכא מברכין – על איזה עץ מברכים בורא פרי העץ, היכא דכי שקלת ליה לפירי איתיה לגוואז רק בעץ כזה שכאשר נוטלים ממנו הפירות, והדר מפיך והוא מוציא עוד פירות.
 (34) גם לדעת ר' יהודה אין מברכים על החטה בורא פרי העץ (ברכות שם).
 (35) להעיר, דשני הענינים (דלקמן בפנים) הם דוגמת אתכפיא ואתהפכא.

כורין (פסחים פז, ב).
 לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר (הושע ב, כה) וזרעתי לי בארץ כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין.
 (27) כ"ה הלשון באוה"ת פינחס ע' א'ר"ד^[א]. סה"מ תר"ל ע' קלב. שם ע' ר"ב^[ב]. וראה לקמן הערה 35.
 [א] ראה מילואים ג (ע' כא).
 [ב] ראה מילואים ט (ע' כה).
 (28) ראה זהר (ח"א יא, ב), "יראת ה' דאקרי ראשית כו' ודא איהי תרעא לאעלאה כו' תרעא דכולא".
 (29) זח"ג קפה, ב.
 ראה מילואים יב (ע' כח).
 (30) חוקת יט, יד.
 (31) זהר שם^[א]. תקו"ז תס"ט (קיה, ב (ס"א)).
 [א] ראה מילואים יב (ע' כח).
 (32) ר"ה פ"א מ"ב (טז, רע"א).

התבואה והגרעין בארץ מתעורר ומתגלה כח הצומח שבארץ³⁶. וגם, לפי שקיום התומ"צ צריך להיות (לא מצד הטעם אלא) בכדי לקיים ציווי הקב"ה³⁷, כהלשון בברכת המצוות אשר קדשנו במצוותיו וצונו, ביטול דקבלת עול – בדוגמת הזריעה כפשוטה, דהשרשת הגרעין בארץ היא ע"י הקבון הגרעין. וזהו הטעם על זה שעיקר הצמיחה היא ע"י קיום התומ"צ בזמן הגלות, כי בזמן הבית, כשהי' גילוי אלקות (כולל גם הגילוי שע"י קיום המצוות), לא הי' נרגש כ"כ הביטול דקבלת עול, מכיון שנרגש אז הגילוי שע"י המצוות. ועיקר הביטול דקבלת עול הוא בזמן הגלות, ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא, ועד שקיום המצוות אז הוא באופן דהזורעים בדמעה³⁸, ועי"ז דוקא ברנה יקצורו³⁸.

קעב

(ה) **והנה ידוע**³⁹ החילוק בין תורה למצוות, דהמצוות הם ציוויים להאדם, והתורה היא דבר השם, חכמתו של הקב"ה, אלא שירדה למטה ונתלכשה בשכל האדם⁴⁰. ומזה מובן, דשני ענינים הנ"ל שבזריעה (בירור הגוף ונה"ב וביטול דקב"ע) הם בעיקר בקיום המצוות, משא"כ בתורה. דבמצוות שהם ציוויים להאדם, שייך לומר שהכוונה

חלוקת; אמנם לאמיתו של דבר, מכיון ש"אורייתא וקוב"ה כולא חד", ועד שהתורה היא "חמודה גנוזה" של הקב"ה כנ"ל, הרי מובן, דכמו שהקב"ה אינו "אמצעי" לאיזה ענין אחר ח"ו כך גם הלכות ודיני התורה אינם "אמצעי" להתנהג בכדי שהאדם ידע איך להתנהג אלא הם ענין מצד עצמם - ובלשון אדמו"ר הזקן "שכך עלה ברצונו וחכמתו של הקב"ה . . . אף אם לא הי' ולא יהי' הדבר הזה לעולם". ולכן, כל הדינים וההלכות הם תורה אחת, ובלשון חז"ל "כל התורה ענין אחד".

וכמו שהוא בנוגע לריבוי ההלכות, שבפנימיותם הם ענין אחד - כמו"כ הוא בנוגע לחילוקי הדיעות שבאותם ההלכות גופא - "הללו אוסרין והללו מתירין", מתחיל מחילוקי הדיעות דב"ש ובה"ה, שאז "רבתה מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות" - שכולם ניתנו מרועה אחד, והם תורה אחת.

כלומר, דזה מה שנעשית "כשתי תורות" הוא רק בנוגע להתורה כמו שנמשכה להיות הוראה להאדם איך להתנהג; אבל, לאמיתו של דבר מכיון שהתורה היא (לא אמצעי להנהגת האדם, אלא) "חמודה גנוזה" של הקב"ה, ש"אלקה זה אחד הוא" שאינו נחלק "למחלקות ולקצוות" - כל הדיעות שבתורה הם ענין אחד.

(40) תניא פ"ד (ח, ב).

הקב"ה . . . נקרא אין סוף, ולגדולתו אין חקר ולית מחשבה תפיסא ביה כלל, וכן ברצונו וחכמתו . . . וצמצם הקב"ה רצונו וחכמתו בתרי"ג מצות התורה ובהלכותיהן ובצורפי אותיות תנ"ך ודרשותיהן שבאגדות ומדרשי חכמינו ז"ל, בכדי שכל הנשמה או רוח ונפש שבגוף

(36) לקו"ת האזינו שבהערה 23.

(37) ראה לקו"ת שלח מ, א^[א]. ובארוכה – עטרת ראש דרוש לעשיית (נו, א. נט, ב^[ב]).

[א] ב' בחי, האי המצוה עצמה לפי שע"ז יומשך ונעשה יחוד למעלה על ידי אתרוג ושופר, ואין זה עבודה שהרי יש לה טעם והרי זה דוגמת רפואה וסגולה . . . ב' נק' מצות המלך בלי טעם, גם אלו לא היה נעשה היחוד ועכ"ז כמו אלו נצטוה לחטוב עצים עד"מ.

וזהו נק' מצות המלך שאין לבקש שום טעם כלל רק קבלת עול, כי מאחר שמצד עצם מרומם הוא לבדו . . . ועיקר צד סיבת חיבורו לנבראים הוא מצד היותו מלך כמ"ש המלך המרומם כו, וא"כ ממילא מובן שא"א להמשיכו זולת ע"י קבלת עמ"ש כנ"ל ועי"ז דוקא נמשך ונעשה ג"כ היחוד למעלה.

[ב] ראה מילואים יג (ע' טו).

(38) תהלים קכו, ה.

(39) הדרן על ששה סדרי משנה תשמ"ח סכ"ו (ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 666).

החילוק שבין תורה למצוות – דהמצוות הם ציוויים להאדם איך להתנהג בעולם, ולכן, הן נחלקות לתרי"ג מצוות (כי כל ציווי הוא בנוגע להנהגה אחרת), ובכללות – לשני הסוגים דעשה ולא תעשה. משא"כ התורה שהיא "חמודה גנוזה" של הקב"ה שלמעלה מגדר שייכות לעולם - היא תורה אחת.

ובפרטיות יותר, גם בהלכות ודיני התורה - שני ענינים אלו: מצד אחד, מכיון שגם דיני התורה הם הוראות להאדם איך להתנהג - גם ההלכות הם הלכות

בהם הוא בכדי לצרף בהם את הבריות⁴¹, בשביל הבירור והזיכוך של הגוף ונה"ב דהאדם שמקיים את המצוה ובשביל הבירור והזיכוך של הדברים שבעולם שבהם מקיימים את המצוה. משא"כ התורה שהיא חכמתו של הקב"ה, אין שייך לומר שהיא אמצעי ח"ו בכדי לפעול בהאדם ובהעולם. והפעולה שנעשית על ידה בהאדם הלומדה, הוא, שע"י לימוד התורה שלו נמשכת בו חכמתו של הקב"ה שלמעלה מעולם [והמשכת התורה בהאדם הלומדה היא באופן שהוא מתאחד עמה⁴²]. ועד"ז הוא בנוגע להביטול דקב"ע (ענין השני דזריעה), דבמצוות שהם ציוויים להאדם (שזה מורה שבהדרגה דמצוות יש להאדם תפיסת מקום), האדם הוא מציאות⁴³. וזה שמקיים את הציווי הוא מצד הביטול דקבלת עול, כעבד⁴⁴ המקיים מצות המלך. ובתורה שהיא חכמתו של הקב"ה, אין שם נתינת מקום למציאות שחוץ ממנו, גם לא למציאות דעבה, ולכן השלימות דעסק התורה היא כשהלימוד שלו הוא באופן שדבר ה' מדבר בפיו. וזהו שארז"ל⁴⁵ מאן מלכי רבנן, כי לימוד

ואזי יחיה ויתקיים, כך בידיעת התורה והשגתה נפשו האדם שלומדה היטב בעיון שכלו עד שנתפסת בשכלו ומתאחדת עמו והיו לאחדים, נעשה מזון לנפש וחיים בקרבה מחיי החיים אין סוף ברוך הוא המלוכב בחכמתו ותורתו שבקרבה, וז"ש ותורתך בתוך מעי.

(43) היינו שמצד הרצון דמצוות צריך האדם להיות מציאות.

(44) תו"א וישב כו, ב^[א]. וארא נו, א^[ב].

[א] התורה היא בחי' חכמה עילאה בחי' חכים ולא בחכמה ידיעה, שהרי טעמי המצוות לא נתגלו להיות בהתגלות רב להבין כל עמקי סודותיה.

. . אך כדי שיהיה האדם כלי ומכון שיהיה חכמה עילאה שורה ומתגלה בו בעסק התורה, צריך להיות תחלה בבחי' בטול בבחי' רעותא דלבא . . דרוח אמשך רוח להיות אור ה' שורה ומתגלה בו להיות חכמת ה' בקרבו בהתגלות וחב"ד שבנפשו בטלים וטפלים אליו והוא ענין אתדבקות רוחא ברוחא.

. . ולכן נאמר על התורה בי מלכים ימלוכו. ואמרינן מאן מלכי רבנן. ומתניתא מלכתא. כי להיותו בביטול אל דבר ה' ורצונו וחכמתו ואינו תופס מקום מצד עצמו כלל, הנה דבר המלך הוא השלטון והוא בחי' מלך שגזור ואומר שאם יטעון ראובן כך כו' יהיה כך. וכן לעשות כך ושלא לעשות כך וכו' ואינו בבחי' עבד כ"א בעשיית המצוות שהוא כעבד המקיים מצות המלך ועושה דבריו. [ב] ראה מילואים יד (ע' כט).

(45) גיטין סב, א^[א]. וראה תו"א וישב שם^[ב].

[א] רב הונא ורב חסדא היו יושבים יחדיו, בתוך כך ראו את גניבא, אמר האחד לחברו נקום לכבודו שכן תורה הוא, אמר לו וכי נקום מפני בעל המחלוקת

האדם תוכל להשיג בדעתה ולקיימן כל מה שאפשר לקיים מהן במעשה דבור ומחשבה, וע"י זה תתלבש בכל עשר בחינותיה בשלשה לבושים אלו.

ולכן נמשלה התורה למים, מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך, כך התורה ירדה ממקום כבודה, שהיא רצונו וחכמתו יתברך, ואורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד ולית מחשבה תפיסא ביה כלל. ומשם נסעה וירדה בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה בהשתלשלות העולמות, עד שנתלבשה בדברים גשמיים וענייני עולם הזה, שהן רוב מצות התורה ככולם והלכותיהן ובצורפי אותיות גשמיות בדיו על הספר, עשרים וארבעה ספרים שבתורה נביאים וכתובים, כדי שתהא כל מחשבה תפיסא בהן.

(41) ב"ר רפמ"ד. וש"נ.

הא"ל תמים דרכו אמרת ה' צרופה . . רב אמר לא נתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות, וכי מה איכפת ליה להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מי ששוחט מן העורף, הוי לא נתנו המצוות אלא לצרף בהם את הבריות.

(42) תניא פ"ה. וראה לקמן בפנים.

כל המצוות שבדבור ומעשה הקב"ה מלביש את הנפש ומקיפה אור ה' מראשה ועד רגלה. ובידיעת התורה מלבד שהשכל מלוכב בחכמת ה', הנה גם חכמת ה' בקרבו, מה שהשכל משיג ותופס ומקיף בשכלו מה שאפשר לו לתפוס ולהשיג מידיעת התורה, איש כפי שכלו וכח ידיעתו והשגתו בפרד"ס.

ולפי שבידיעת התורה, התורה מלוכבת בנפש האדם ושכלו ומוקפת בתוכם, לכן נקראת בשם לחם ומזון הנפש, כי כמו שהלחם הגשמי זן את הגוף כשמכניסו בתוכו וקרבו ממש ונהפך שם להיות דם ובשר כבשרו

התורה שלהם היא באופן שדבר ה' מדבר על ידם, ולכן הם בתכלית הביטול שלמעלה גם מהביטול דעבה, ועד שכל מציאותם היא המלך עצמו⁴⁴, שע"י אורייתא ישראל וקוב"ה כולא חד⁴⁶. וגם מי שאינו בדרגא זו שלימוד התורה שלו יהי' באופן זה שדבר ה' מדבר בפיו⁴⁷, מ"מ, עיקר ההדגשה בעסק התורה הוא לא על ענין הביטול והאתכפיא, אלא אדרבה, על זה שהמציאות שלו (ההבנה וההשגה) תהי' חד עם התורה.

שמהרהר ומדבר בה, שכל ההלכות הן פרטי המשכות פנימיות רצון העליון עצמו שכך עלה ברצונו ית' שדבר זה מותר או כשר או פטור או זכאי או להפק, וכן כל צרופי אותיות תנ"ך הן המשכת רצונו וחכמתו המיוחדת בא"ס ב"ה בתכלית היחוד שהוא היודע והוא המדע כו'. וז"ש דאורייתא וקב"ה כולא חד ולא אברין דמלכא לחדו כפיקודין.

(47) להעיר שענין זה ("אני המשנה המדברת בפין") נאמר בנוגע להב"י (מגיד מישרים ר"פ ויקרא^[8]) – הובא בלקו"ת פקודי ו, א^[2]. ובכ"מ).

[א] אור ליום שבת ה' לניסן, היה חופת בתי תמ"ה, ונתעכבנו הרבה בתחילת הלילה כמנהג, ומפני כך ישנתי עד שעה אחד מהיום, והייתי מצטער על שלא נתעוררתי בעוד לילה לבא אלי הדיבור כמנהג והתחלתי לגרוס משניות.

והנה קול דודי דופק ואומר ה' עמך וכו', אל תירא ואל תחת פן אנטשך אעזבך. אע"פ שהיה מן הדין לנטשך ולעזבך שהפרדת לבך הרבה מתורתך, אני לא אעשה כן, ומני הטוב לא אמנע מפיד כי לא אעזבך ולא ארפק ולא אניחך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך ממש.

ולצורך כן אעשה, כי אזכך לעלות לא"י ולהתחבר שם עם החברים ולהביץ תורה ולהעמיד תלמידים הרבה, ולהשיב רבים מעון, ואח"כ אזכך לאיתוקדא על קדושת שמי לכן התחזק בתורתך ויראתי ועבודתך, ואל תפריד מחשבותיך אפילו רגע ממשניותי כי אני הוא המשנה המדברת בפין ואני האם המיסרת את האדם אני המלמדך להועיל מדריךך בדרך זו תלך.

[ב] ביד איתמה פי' איתמר מלשון אתמר הנזכר בגמרא תמיד דפירושו איתמר שממילא איתמר ונדבר . . מפני שהדבור של האדם הוא בתכלית הביטול בעצמותו עד שאין הדיבור בא מצד עצמו כלל, אלא נדבר בו דבר ה' זו ההלכה ממילא ומאליו, וכענין אז נדברו יראי ה' כו'.

וזהו כדוגמת לימוד המשניות שלמד הרב ב"י שאמר לו המגיד אני המשנה המדברת בפין כו', וכענין שכינה מדברת מתוך גרונו של משה כו'.

(גניבא ה' חולק על החכמים שהיה מצערו למר עוקבא שהיה אב בית דין. רש"י), בתוך כך הגיע גניבא אליהם, פתח ואמר:

שלמא עלייכו מלכי, שלמא עלייכו מלכי. אמרו ליה, מנא לך – מנין לך דרבנן איקרו מלכים. אמר להו, דכתבי בי מלכים ימלוכו וגו'.

אמרו ליה, ומנא לך דכפלינן שלמא למלכי, אמר להו, דאמר רב יהודה אמר רב, מנין שכופלין שלום למלך, שנאמר ורוח לבשה את עמשי ראש השלישים לך דויד ועמך בן ישי שלום, שלום לך וגו'. הרי שעמשי כפל שלום לדוד המלך.

[ב] ראה הערה 44, א.

(46) ראה זח"ג עג, א^[8]. וראה תניא פכ"ג^[2] שהענין ה', כולא חד" הוא דוקא בתורה משא"כ במצוות.

[א] ג' דרגין אינון מתקשרן דא בדא – שלוש מדריגות נקשרים זה בזה: קב"ה אורייתא וישאל, וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא – ובכל אחד מהם דרגה מעל דרגה, נעלה וגלוי: קב"ה דרגא על דרגא סתים וגליא, אורייתא הכי נמי סתים וגליא, ישראל הכי נמי דרגא על דרגא ה"ד מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל, תרי דרגין אינון, יעקב וישאל, חד גליא וחד סתים.

[ב] מה שאמרו בזהר דאוריית' וקב"ה כולא חד ובתיקוני' פירשו דרמ"ח פיקודין אינון רמ"ח אברין דמלכא, לפי שהמצות הן פנימיות רצון העליון וחפצו האמיתי המלוכש בכל העולמו' העליוני' ותחתוני' להחיותם. . ונעשה לו ממש כגוף לנשמה.

וכן הלוכש החיצון של נפש האלקית שבאדם המקיים ועושה המצוה שהוא כח ובחי' המעשה שלה הוא מתלבש בחיות של מעשה המצוה ונעשה ג"כ כגוף לנשמה לרצון העליון ובטל אליו לגמרי.

. . אך המחשבה וההרהור בד"ת שבמוח וכח הדבור בד"ת שבפה שהם לבושי' הפנימיים של נפש האלקית, וכ"ש נפש האלקית עצמה המלוכשת בהם כולם מיוחדים ממש ביחוד גמור ברצון העליון, ולא מרכבה לבד, כי רצון העליון הוא הדבר הלכה עצמה

וזהו שאמר⁴⁸ לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ, דחפץ הוא רצון שיש בו תענוג⁴⁹,
דהגם שגם בלימוד התורה צ"ל הביטול דעבד (עולה של תורה⁵⁰) וגם הביטול
דאתכפיא (לשנות פרקו מאה פעמים ואחד⁵¹), מ"מ, עיקר ההדגשה בלימוד התורה הוא⁵²
שהתורה שלומד תהי' התענוג והחיות שלו. ויש לומר טעם לזה, דכיון שענין לימוד
התורה הוא שעייז נעשים ישראל וקוב"ה כולא חד, לכן, כמו שבהקב"ה, התורה היא

קענ

48 ע"ז יט, א.

ראה מילואים טו (ע' כט).

49 לקו"ת שה"ש כח, ד. וש"נ.

מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ. ופי' חפצתי
הוא שיש בחי' רצון ובחי' חפץ.

וההפרש שביניהם, כי רצון נק' אפילו מה שעושה
בע"כ, רק שהרצון מסכים לכך בהסכמה בעלמא. ואפילו
אם כופין אותו עד שיאמר רוצה אני נק' בשם רצון.
משא"כ חפץ שהוא חפץ בפנימי' נקודת לבו ששם משכן
התענוג שמתענג בדבר ההוא אשר יחפוץ לו, וע"כ כל
חפצו וכל ישעו ומגמת פניו ישים בדבר הזה, כי כך הוא
חפץ ומתאוה ובכך הוא נרצה לו התענוג.

50 ראה במדב"ר פי"ח, כא. תד"ר רפ"ב^[8].

מדרש שמואל פכ"ט.

[א] נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הקם על: הרי לימד
שקבל עליו עול תורה ועול מצוות. מה שדרך לפני,
שתקרא משיח אלקי יעקב ונעים זמירות ישראל.
אשרי אדם השם עצמו כשור לעול וכחמור למשא
וישב ויהגה בכל יום בתורה תמיד מיד רוח הקודש
שורה עליו ותורתו בתוך מעיו.

51 חגיגה ט, ב. וראה תניא פט"ו^[8]. ד"ה באתי

לגני שנה זו (ה'תשל"א) ס"י (נדפס בקונטרס יו"ד
שבת תנש"א)^[2]. וש"נ.

[א] ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים
לאשר לא עבדו, שההפרש בין עובד אלקים לצדיק הוא
שעובד הוא לשון הוה, שהוא באמצע העבודה שהיא
המלחמה עם היצו"ר להתגבר עליו ולגרשו מהעיר
קטנה שלא יתלבש באברי הגוף, שהוא באמת עבודה
ועמל גדול להלחם בו תמיד והיינו הבינוני.

. . ואעפ"כ אינו רשע כי לא עבר מימיו שום עבירה
קלה וגם קיים כל המצות שאפשר לו לקיימן ותלמוד
תורה כנגד כולם ולא פסיק פומיה מגירסא אלא שאינו
עושה שום מלחמה עם היצר הנצחו ע"י אור ה' המאיר
על נפש האלהית שבמחש השליט על הלב כנ"ל מפני
שאין יצרו עומד לנגדו כלל לבטלו מתורתו ועבודתו
ואין צריך ללחום עמו כלל.

. . ולכן אין צריך להתבונן כל כך בגדולת ה' להוליד

מבינתו רוח דעת ויראת ה' במוחו להשמר שלא לעבור
על מצות ל"ת ואהבת ה' בלבו לדבקה בו בקיום המצות
ות"ת כנגד כולן אלא די לו באהבה מסותרת אשר בלב
כללות ישראל שנקראו אהבי שמו ולכן אינו נקרא
עובד כלל כי אהבה זו המסותרת אינה פעולתו ועבודתו
כלל אלא היא ירושתו מאבותינו לכלל ישראל.

. . ובזה יובן מ"ש בגמרא דעובד אלקים היינו מי
ששונה פרקו מאה פעמים ואחד ולא עבדו היינו מי
ששונה פרקו מאה פעמים לבד והיינו משום שבימיהם
היה הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים כדאייתא
התם בגמרא משל משוק של חמרים שנשכרים לעשר
פרסי בזוזא ולאחד עשר פרסי בתרי זוזי מפני שהוא
יותר מרגילותם. ולכן זאת הפעם המאה ואחת היתה
על הרגילות שהורגל מנעוריו שקולה כנגד כולן ועולה
על גביהן ביתר שאת ויתר עז להיות נקרא עובד
אלקים מפני שכדי לשנות טבע הרגילות צריך לעורר
את האהבה לה' ע"י שמתבונן בגדולת ה' במוחו לשלוט
על הטבע שבחלל השמאלי המלא דם הנפש הבהמית
שמהקליפה שממנה הוא הטבע וזו היא עבודה תמה
לבינוני.

[ב] ראה מילואים טז (ע' כט ואילך).

52 להעיר מלקו"ת פ' ראה כט, ג"ה, דיש מעלה

בעבד שאינה בבן, וענין „עולה של תורה“ (כולל הענין
דשונה פרקו מאה פעמים ואחד) הוא „כמ"ש בסש"ב
פמ"א דיש בן שהוא ג"כ עבד“. ומזה מובן, דענין
עולה של תורה הוא בכדי שבלימוד התורה שלו
תהי' גם המעלה דעבד, אבל לימוד התורה עצמו
הו"ע בן – והרי ענין הבן הוא „דמה שהוא רצון האב
הוא גם רצון הבן“ (המשך תרס"ו ס"ע שח^[8]).

[א] מעלת ומדרי' ישראל למעלה הרבה ממדרי'
יעקב . . דישאל הוא בחי' בן ויעקב נק' עבד, וענין בחי'
בן יובן עד"מ כמו הבן אל אביו שיש בהבן בטבעו אהבה
אל אביו ובאה"ר ועצומה ונמשך אחריו וחפץ מאד מה
שהוא רצון האב דמה שהוא רצון האב הוא ג"כ רצון הבן
ומה שהוא נגד רצון האב ה"ז ג"כ נגד רצון הבן בתכלית,

התענוג דהקב"ה, ואהי' אצלו שעשועים⁵³, כמו"כ צריך להיות בהאדם העוסק בתורה, שהתורה שלומד תהי' התענוג שלו. [ואף שהתענוג דהאדם בהתורה שלומד הוא מצד השכל שבה, כמובן גם מענין במקום שלבו חפץ, יש לומר, שבפנימיות הענינים התענוג שלו בתורה הוא מפני שהתורה היא שעשועים דהקב"ה [וכיון שישראל וקוב"ה כולא חה, לכן התורה היא גם התענוג דישראל], אלא שבתענוג הגלוי שלו נרגש שהתענוג שלו בתורה הוא מצד השכל שבה].

ו) וי"ש לומר, דשני הענינים שבתורה מרומזים בחטה ובאילן. דחטה שהיא תבואה [דגם לדעת ר"י היא רק מין אילן] רומזת על התורה כמו ששייכת למצות (שלימוד התורה הוא בכדי לקיים מצות תלמוד תורה, וכיו"ב), והתורה כמו שהיא מצד עצמה מרומזת באילן. דמעלת האילן לגבי תבואה היא, שתבואה (גם חטים) היא דבר המוכרח לקיומו של האדם, וענין האילן הוא שהוא מצמיח פירות, שאינם מוכרחים לקיומו של האדם, אלא דברים של תענוג. ולהוסיף, שגם ראיית האילן (לא רק אכילת פירותיו) גורמת לתענוג, כמ"ש⁵⁴ ויצמח גו' כל עץ נחמד למראה גו'. וכמו שרואים בפועל, שהטיוול בגו, מקום שצומחים בו אילנות, הוא תענוג. ועפ"ז יובן העילוי דר"ה לאילן על ר"ה לירקות, אף שבירקות נכלל גם חטים (מאכל אדם) שרומזים על התורה, דההמשכה בר"ה לירקות היא בנוגע לקיום המצוות, וגם ההמשכה שבנוגע לעסק התורה (חטים) היא בנוגע לעסק התורה כמו ששייך לקיום המצוות, וההמשכה בר"ה לאילן היא בנוגע ללימוד התורה כמו שהוא מצד עצמו, ענין התענוג דתורה.

ז) וי"ש לומר, דע"י שהמצוות נמשכות מהתורה, וגם זה שקיום המצוות צ"ל בדרך עבודת עבד הוא לפי שהתורה אמרה⁵⁵ ועבדתם את ה' אלקיכם וגו'⁵⁶, עי"ז נמשך מעין התענוג דתורה גם בעבודה דקבלת עול (עבודת עבד) שבקיום המצוות. וע"ד המבואר בהמשך תרס"ו⁵⁷, דזה שגם עבד פשוט [שעבודתו היא מצד עול האדון המוטל עליו]

א"א כ"א כאשר יהי' לו תענוג ונח"ר בעבודתו כו', ואנו רואין שימצא כן בעבד שמשדל ביותר ליפות הדבר שיהי' נאה כו', אין זאת כ"א שיש גם בעול הזה ענין העונג שמקבל העבד ממה שיהי' לאדונו נח"ר כו', ומשוי"ז משתדל בעבודתו ליפות אותה כו', הרי שגם בעבד פשוט יש לו תענוג ונח"ר מהנח"ר של האדון כו'. אך הענין הוא, דבאמת גם בעבד פשוט יש לו תענוג בעבודתו, אמנם לא מצד האהבה יתענג העבד בנח"ר של אדונו כי אין לו אהבה אל אדונו, כ"א מצד שהפקיר עצמו מכל וכל לגבי אדונו ואין לו נח"ר של עצמו כלל כ"א הנח"ר של אדונו, הוא הנח"ר שלו, כי אינו מציאות לעצמו וכמשי"ת (וה"ה דבוק לאדונו כמו א' מאבריו של האדון כו'), וזהו התענוג והנח"ר שלו בעבודתו דהיינו הנח"ר של האדון ממש שזהו הנח"ר שלו כו', ומשוי"ז

ועוד זאת דמה שהוא רצון האב מחייב שכל הבן שכן צריך להיות.

(53) משלי ח, ל.

(54) בראשית ב, ט.

(55) לשון אדה"ז בתניא פמ"א (נז, א).

(56) משפטים כג, כה.

(57) ס"ע שכה ואילך.

בעבד פשוט יש לו תענוג ונח"ר בעבודתו, דהנה העול שעל העבד מאדונו אינו מעורר בעבד כ"א המעשה בלבד, מאחר שאין לו אהבה פנימיות אל האדון שמסיבתה יעשה כו', וע"כ אין להעבד נח"ר כלל בעבודתו. . וע"כ ה' מהראוי שלא יהי' במעשהו שום השתדלות יתירה כמו לעשות המלאכה נאה ומהודרת שיהי' לניי ולתפארת לאדונו ויהי' לו נח"ר כו', כי זה

קעד משתדל שהמלאכה שעושה תהי' לנוי ולתפארת לאדונו, הוא לפי שגם עבד הפשוט יש לו תענוג בהעבודה, אלא שהתענוג דעבד הפשוט הוא [לא מצד ענינו ומציאותו של העבד, אלא אדרבה] מצד הביטול שלו⁵⁸, דלהיות שאינו מציאות לעצמו לכן התענוג של האדון הוא התענוג שלו. ועד"ז הוא בעבודת ה', שבהעבודה דקבלת עול יש גם ענין התענוג, אלא שהתענוג הוא התענוג דלמעלה. ויש לומר, דזה שגם בהעבודה דקב"ע יש ענין התענוג, הוא לפי שגם העבודה דקב"ע נמשכת מהתורה, שהתורה אמרה ועבדתם את ה' אלקיכם גו'.

ח) והענין הוא, דאיתא באגה"ק ד"ה זמירות קרית להו⁵⁹, שכל העולמות עליונים ותחתונים תלויים בדקדוק מצוה, ומביא שתי דוגמאות לזה, קרבן ותפילין. ומבאר אמו"ר בהערותיו לתניא⁶⁰, דהטעם שתפס ב' מצוות אלו (קרבן ותפילין) הוא, כי כלל ענין המצוות הוא העלאה והמשכה, רצוא ושוב (כמ"ש בלקו"ת בד"ה זאת חוקת התורה⁶¹), ולכן תפס ב' מצוות אלו, כי קרבן הוא העלאה, רצוא, ותפילין הוא המשכה,

משתדל בעבודתו כו'.

גם בכך (ועבד נאמן), עסק התורה – שהתענוג באלקות הוא גם מצד ענינו ומציאותו דהאדם.

59) קס, א ואילך.

נודע שכל העולמות עליונים ותחתונים תלויים בדקדוק מצוה א', ד"מ אם הקרבן כשר נעשה יחוד עליון, ועולים כל העולמות לקבל חיותם ושפעם. ואם שינה שקיבל הדם בשמאלו ד"מ, או שלא בכלי שרת כשר או שהיתה חציצה, אזי נתבטלה עליות העולמות וחיותם ושפעם מחיי החיים א"ס ב"ה. וכן בתפילין כשרות מתגלים מוחין עליונים דזו"ג שהם מקור החיים לכל העולמות, ובדקדוק אחד נפסלין ומסתלקין המוחין וכו"ג בדקדוקי מצות ל"ח.

והלכה המתבונן מה גדלו מעשי ה' שבריבוי העולמות וכל צבאם ואיך כולם בטלים במציאות לגבי דקדוק א' מדקדוקי תורה שהוא עומק מחשבה עליונה וחכמתו ית', אשר בדקדוק קל עולים כל העולמות ומקבלים חיותם ושפעם או להיפך ח"ו.

ומזה נתבונן גדולת עומק מחשבתו ית' שהוא בבחי' בלי גבול ותכלית, ומעלתה לאין קץ ותכלית על מעלות חיות כל העולמות. שכל חיותם שופע מדקדוק אחד ממנה שהוא נמשך ממקורו הוא עומק מחשבתו ית'.

60) לקוטי לוי"צ לאגה"ק שם (ע' נג).

61) לקו"ת חוקת נו ב ואילך.

מבואר . . . שכללות ענין המצות הוא שעי"ז נמשך לאדם בחי' ומדרגת מ"ש בחיות הקדש והחיות רצוא ושוב . . . והוא מ"ש בס"י ואם רץ לבך שוב לאחז, רץ לבך, כי בינה ליבא, שעי"י ההתבוננות בגדולת ה' איך

(וכמו העושה דבר תפארת לעצמו, הרי משתדל שתהי' נאה ויפה ביותר כו', כמו"כ כאן מאחר שהוא הוא עצמו של האדון שאינו שום מציאות לעצמו כלל וכל מציאותו הוא רק מציאות האדון כו', ולזאת הגם כי לא לו יהי' התפארת בזה שלא יקרא שמו על הדבר ולא יודע כלל שהוא פעל ועשה כל זאת כו', הנה כ"ז אינו נוגע לו כלל כי אינו חושב אודות עצמו כלל, מאחר שאינו שום מציאות לעצמו דכל מציאותו הוא רק העבדות כו', אמנם משו"ז גופא הרי מציאותו הוא רק מציאות האדון לבד וממילא הנח"ר של האדון זהו הנח"ר שלו כו', ומובן שגם זה אינו בא בהרגש ובהתגלות כ"כ, אלא שכך הוא הענין בזה בדרך מאליו וממילא כו').

אבל בעבד הנאמן, אין זה שהנח"ר של האדון ממש הוא הנח"ר שלו, כ"א מצד אהבתו אל האדון ה"ה מקבל נח"ר מזה שיש נח"ר להאדון (או מזה שעושה נח"ר להאדון כו' וכמשנת"ל ההפרש בין עבד לבן בזה) להיות כי זהו כללות עבודתו לעשות נח"ר ולזאת הנח"ר שמקבל הוא נח"ר שלו, משא"כ העבד הפשוט שאין לו רק העשיה שמצד הציווי לבד לזאת מה שיש בזה נח"ר ה"ז רק של האדון כו'.

. . . ונמצא דעבד נאמן יש לו עונג בעבודתו שהוא תענוג שלו כו', וא"כ הרי אין זה ביטול כל עצמותו לגמרי מכל וכל, ויכול להיות בזה שינויים כו', וגם יכול להיות חילוקי מדריגות בפרטי העבודות.

58) בהמשך תרס"ו שם, דחילוק זה הוא המעלה דעבד פשוט. ויש לומר, שמצד חילוק זה יש מעלה

שוב (כמ"ש בלקו"ת בדרושי הנסכים⁶²). וצריך להבין, מה נוגע להענין המבואר באגה"ק הנ"ל [שכל העולמות תלויים בדקדוק מצוה] לרמז שענין המצוות הוא העלאה והמשכה. ויש לומר, דזה שמבאר באגה"ק שכל העולמות תלויים בדקדוק מצוה הוא הקדמה למ"ש שם לאח"ז שכל העולמות בטלים במציאות לגבי דקדוק אחד מדקדוקי תורה. דזה שאמר דוד⁶³ זמירות היו לי חוקיך גו' הוא שבחא דאורייתא (כמ"ש באגה"ק הנ"ל בתחלתה),

גבי המזבח ותאכל את העולה ואת חלבי השלמים. וכן הענין בק"ש . . כי אי אפשר לאדם להיותו מלוכב בגוף ונפש הבהמית ועוסק בדברים גשמיים כל היום לעורר את האהבה וההתלהבות כ"א ע"י ק"ש. ובכל יום מגביר כח יסוד האש האלהי וכנגדו מתמעט והולך כח יסוד האש הטבעי ועולה ונכלל בקדושה, עד שבמלאות הימים כימי שנותיו שבעים שנה או שמונים שנה יתמעטו כל הכחות שביסוד האש הטבעי ויעלו להכלל בקדושה.

. . אך אמנם ענין זה ומדרגה זו להגביר יסוד האש האלקי שבנפשו להלהיב לבו לדבקה בו אין זו עבודה תמה ותמידית, וע"ז אמרו הקורא ק"ש בלא תפילין כו'. וענין התפילין דרך כלל הוא כלל כל התורה והמצוות מעשיות, כי הוקשה כל התורה לתפילין, כמו שבתפילין מלוכשים מוחין עליונים שבעשר ספירות עליונות בתמונות אותיות גשמיות, והוא כי צריך האדם להשפיל עצמו ולומר די לעבד להיות כרבו ולעשות מכוון לשבתו להיות לו דירה בתחתונים . . ואפילו בעסקים ומו"מ.

. . והנה ענין עבודה זו, להמשיך דירתו ית' בתחתונים להיות אין עוד מלבדו, היא למעלה מעלה ממדרגת התלהבות הנק' בשם גזפין לבד, לפי שעכ"פ מוכרח להיות שיצייר איזה יש ודבר בפני עצמו, בחינת לב ונפש שמתלהב, משא"כ בבחינת אין עוד וביטול במציאות לגמרי לא ימצא מקום לעצמו כלל ואין לו רצון אחר כי אם רצון השי"ת ורצון ה' הוא שוה למטה כמו למעלה.

. . וזהו ענין מנחה ונסכים. שהמנחה היא מבחינת צומח (והצומח הוא מיסוד המים היפך החי שהוא בחי' אש), וכל קרבן מנחתך במלח תמלח שהוא בחינת דומם, וכך ענין התפילין ושאר המצוות מעשיות ירדו ונשתלשו בבחי' דומם כגון התפילין . . רק שצריך להסיר הרע שבהם כמ"ש ובערת הרע מקרבך. ואז נקרא ארץ מושבותיכם . . פי' ישיבה הוא מלשון הורדה והשפלה שהיושב מוריד ומשפיל עצמו ממקום עמידתו להיות לו דירה בתחתונים . . וכמארו"ל א"ת בניך אלא בוניך ע"י ההלכות המלוכשים בדברים תחתונים כמו דומם וצומח שבנסכים.

(63) תהלים קיט, נד.

כי ביו"ד נברא העוה"ב שאפילו עוה"ב שהוא תענוג אין קץ . . נמשך רק מאות א' דכלא חשיב ממש לגבי עצמות א"ס ב"ה. וזהו כי עמך מקור חיים שבחי' מקור חיים ג"ע ועוה"ב הוא רק עמך בחי' טפל כו' ובטל לגבי מהו"ע ית' ועי"ז יומשך הרצוא והתשוקה אליו ית' ממש ליכלל וליבטל בו ית' . . ורצוא זה נק' רץ לבך שהוא בחי' יסוד האש שבלב.

ואח"כ שוב לאחז, ונמשך מחמת ההתבוננות בסכ"ע אשר אין לפניו מעלה ומטה ועולמות העליונים עם העשייה גשמיות שוין אצלו ית' כמ"ש את השמים ואת הארץ אני מלא, א"כ לא שייך רצוא ועליה כי הוא נמצא למטה כמו למעלה וכל העליות ילכו מחיל אל חיל זהו שייך רק בבחי' ממכ"ע כו', ואדרבה בחי' גילוי זה דסכ"ע יהיה לע"ל למטה דוקא . . ע"י קיום התורה ומצוות בעשייה, ולכן נמשך מזה בחי' שוב והוא בחי' יראה וביטול שלמעלה מבחי' אהבה והוא בחי' יסוד המים שבמוח חכמה כח מ"ה שלמעלה מבחי' בינה ליבא כו'. ועמ"ש מזה בד"ה וידעת היום.

אך איך יבא האדם לבחי' זו הוא ע"י קיום המצוות דכתיב מימינו אש דת מימינו הוא בחי' מים וגם אש דת שכולים מב' בחי' אלו ועי"ז יבא האדם לבחי' רצוא ושוב שהן בחי' אש ומים כו' שהן כללות התורה שעד"ז הוסדו כל המצוות שהוא רק שיהיה בחינת העלאת מ"ן דהיינו אתעדל"ת והמשכת מ"ד בחי' אתעדל"ע.

. . והוא ג"כ כענין התחברות הלב והמוח שיסוד האש הוא בלב וזהו אם רץ לבך. ויסוד המים הוא במוח והוא בחי' שוב ושיתחברו יחד זהו ענין חיבור הרצוא ושוב ועמ"ש בד"ה החלצו מאתכם כו'. והנה בכל המצוות יש ג"כ בחי' אש ומים ולכן ע"י קיום כל מצוה יבא האדם לבחי' רצוא ושוב כי גם כל אבר כלול מהלב ומוח.

(62) לקו"ת שלח מ, א ואילך.

אמרו רז"ל כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאלו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים. וצריך להבין ענין דמיון זה שמדמה ק"ש לעולה וזבח ותפילין למנחה ונסכים.

הנה ענין הקרבנות שהיה יורד אש מן השמים על

והשבת הוא שכל העולמות בטלים במציאות (ולא רק תלויים)⁶⁴ לגבי דקדוק אחד מדקדוקי תורה, אלא שגילוי ענין זה דתורה הוא ע"י שכל העולמות תלויים בדקדוק מצוה. והיינו, דלגבי המצוות שהם ציוויים להאדם איך שיתנהג בעולם, בהכרח שיש איזה ערך ותפיסת מקום להעולמות, וזה שהעולמות הם בטלים במציאות הוא (דוקא) לגבי (דקדוק אחד מדקדוקי) תורה. וההוכחה על זה היא מזה שכל העולמות תלויים בדקדוק מצוה. דזה שהעולמות תלויים בדקדוק מצוה (אפילו בדקדוק קל) הוא מפני שהוא דקדוק תורה, שלגבה העולמות בטלים במציאות, ולכן, גם לאחרי שנמשך במצוות ונעשה „דקדוק מצוה“, כל העולמות תלויים בו.

ובכדי לבאר שגם לאחרי המשכת דקדוקי תורה בהמצוות מאיר בהם בגילוי ענין התורה, מרמז באגה"ק (ע"י הבאת הדוגמאות דקרבן ותפילין) שענין המצוות הוא העלאה והמשכה, רצוא ושוב. דיש לומר, שענין ההעלאה והרצוא שבמצוות הוא שנרגש בהם מקורם כמו שהם בתורה שלמעלה מהעולם, וענין ההמשכה והשוב שבהם הוא שהם נמשכים להיות ציוויים להאדם, וגם אז נרגש בהם שהמקור שלהם הוא בתורה שלמעלה מעולמות [כי ענין רצוא ושוב הוא שגם לאחרי השוב ניכר רישומו של הרצוא⁶⁵]. ולהעיר מזה שאומרים בברכת המצוות אשר קדשנו במצוותיו וצונו, דיש לומר, שקדשנו במצוותיו הו"ע ההעלאה, שהעלנו למעלת קודש העליון ב"ה שהיא קדושתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו⁶⁶, וצונו הו"ע ההמשכה, שצויה אותנו. והטעם לזה שאומרים בברכת

שונאיו ורודפיו הנה גם או הרי כל חיותו ושמחת נפשו היתה בפנימי' התורה, וזהו זמירות היו לי חקיך (גם) בבית מגורי.

[ב] מה שאמר דוד זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי, שבעת היותו נע ונד מטולטל בגירות (מגורי מלשון גירות) ומלא פחדים (מגורי מלשון מגור ופחד) משונאיו ומרודפיו, ה" מתענג ושמח בדברי תורה (חוקיך), שהיו ערבים ומתוקים לו כמו זמירות וניגונים.

. . והענין הוא, דזמירות הוא גם ענין שבת. כדאיתא בתניא, דמה שדוד קרא דברי תורה בשם זמירות הו"ע שבחא דאורייתא. שדוד ה" משבח את התורה בזה שחיות כל העולמות תלוי בדקדוק אחד מדקדוקי התורה.

והשייכות דפירוש זה לפירוש הפשוט בזמירות היו לי חוקיך גו', הוא, דע"י ההתבוננות במעלת ושבת התורה, שכל העולמות בטלים במציאות לגבי דקדוק אחד מדקדוקי תורה, ע"י פעל בעצמו שכל עניני העולם לא יתפסו מקום אצלו, וגם כשה" לא טוב לו בגשמיות, ה" עוסק בתורה בשמחה גדולה.

65) לקו"ת חוקת שם נו, א.

66) תניא פמ"ו (סו, א).

64) ולהעיר, דזה שדוד ה" משמח לבו בעסק התורה בעת צרתו הוא (לא מפני שכל העולמות תלויים בדקדוק אחד של תורה, אלא) מפני שכל העולמות בטלים במציאות לגבי דקדוק אחד של תורה, שע"י פעל בעצמו שעניני העולם לא יתפסו מקום אצלו (ראה סה"מ תרפ"ז ס"ע רד ואילך⁶⁵). סה"מ מלוקט ח"ב ע' נו⁶⁶).

[א] דוד בעת צרתו שה" נע ונד וה" נרדף מאת כל שונאיו הקמים עליו וה" לא טוב לו בגשמי' הנה אז ה" משמח לבו בתורה.

והיינו דכאשר התבונן דכל העולמות הנה קיומם תלוי בדקדוק אחד של תורה, א"כ הרי כל עניני עולם אינם תופסים מקום כלל לגבי התורה, וע"כ גם אצלו לא היו הענינים הגשמי' תופסים מקום כלל ע"י אור התורה שהאיר בנפשו, ואדרבה ה" בשמחה גדולה מהאור דפנימי' התורה.

וזהו זמירות היו לי חקיך בבית מגורי, דהנה מגור הוא ל' פחד, והיינו דלבד זאת שהוא מל' גירות וכמ"ש לגור בארץ באנו הנה יורה ג"כ על ל' פחד ומגור וכמו לא תגורו מפני איש וכתוב ומכל מגורתי הצילני, והיינו דבכל עת וזמן היוהו מטולטל בגירות ומלא פחדים מכל

המצוות (בנוגע להמצוות שניתנו לנו) קדשנו במצוותיו, הוא, כי גם לאחר שצונו (ונעשו ציוויים להאדם) הם מצותיו דהקב"ה כמו שהוא קדוש ומובדל מענין הציווי לאדם.

ט) וזהו שע"י התורה הוא המשכת התענוג גם בעבודה דקבלת עול שבקיום המצוות. כי זה שקיום המצוות הוא באופן דקבלת עול כעבד המקיים מצות המלך [שהעבד הוא לא האדון אלא שהוא בטל להאדון] הוא מפני שהכוונה בענין המצוות (ציוויים להאדם) היא שהאדם יהי' מציאות שחוך ממנו (שאין לו תענוג באלקות) ואעפ"כ יהי' בטל אליו. וע"י המשכת התורה (שלמעלה מציווי לאדם) בהמצוות ובהעבודה דקבלת עול (שהתורה אמרה ועבדתם), נרגש, דזה שהאדם הוא מציאות שחוך ממנו ית' הוא בכדי להשלים הכוונה העליונה. ועי"ז, הביטול דקב"ע הוא בכל מציאותו, היינו שגם זה שנעשה כמו מציאות לעצמו הוא בכדי להשלים הכוונה. ולכן המציאות שלו אינה סתירה להתענוג שיש לו בעבודתו (היינו לתענוג האדון שנמשכת בו), לפי שגם המציאות שלו היא בכדי להשלים הכוונה.

ועפ"ז יובן מה שמובא לעיל (סעיף ז) מהמשך תרס"ו, דזה שהעבד משתדל שהמלאכה שעושה תהי' לנוי ולתפארת לאדונו הוא לפי שיש לו תענוג בהעבודה והתענוג שלו הוא תענוג האדון. דלכאורה אינו מובן, הרי השייכות דהעבד להאדון היא לדרגת האדון ששייכת אליו (שהוא משועבד להאדון), ואיך נרגש בו התענוג דהאדון בהנוי והתפארת דהמלאכה שאינה שייכת (לכאורה) להשעבוד והביטול דהעבד להאדון. ויש לומר הביאור בזה בהנמשל (ומזה משתלשל גם בהמשל), דע"י שהביטול דקב"ע (כמו שהוא מצד זה שהתורה אמרה ועבדתם גו') הוא להשלים הכוונה בזה שהקב"ה צמצם עצמו כביכול לצוות להאדם, דכוונה זו היא בהקב"ה עצמו שלמעלה מענין הציווי, לכן נרגש בו גם ענין התענוג דהאדון עצמו.

יו"ד) וזהו בחמשה עשר בשבט ר"ה לאילן, דאילן רומז על תורה (כנ"ל סעיף ב), שביום זה נמשך נתינת כח על כל השנה בנוגע לעסק התורה, שלימוד התורה יהי' בשקידה ובהתמדה, ושהתורה שלומד תהי' התענוג והחיות שלו (דאילן הו"ע התענוג, כנ"ל סעיף ו). וע"פ הידוע⁶⁷ שכל ארבעה ראשי השנים שייכים זל"ז, יש לומר, דבר"ה לאילן נמשך הנתינת כח שגם כל הענינים דעבודת האדם (הנמשכים בג' ראשי שנה הראשונים) יהיו מתוך תענוג, ע"ד המבואר לעיל סעיף ט שע"י התורה, גם העבודה

קעו

67) הגהות מיימוניות לרמב"ם הל' שופר פ"א אות א.

יש מקומות שנוהרין שלא להתענות ערב ר"ה משום חוקות העכו"ם. . בתשובת ריצב"א כתב דאפילו בט"ו בשבט אין להתענות. . כיון דמתניתין ארבעה ראשי שנים בהדי הדדי אידימ, נמי להדדי בהא מילתא דכולן שוין דאין להתענות.

אשר קדשנו במצותיו, שהעלנו למעלת קודש העליון ב"ה שהיא קדושתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו, וקדושה היא לשון הבדלה מה שהקב"ה הוא מובדל מהעולמות והיא בחי' טובה כל עלמין מה שאינו יכול להתלבש בהן. כי ע"י יחוד הנפש והתכללותה באור א"ס ב"ה הרי היא במעלת ומדרגת קדושת א"ס ב"ה ממש מאחר שמתייחדת ומתכללת בו ית' והיו לאחדים ממש.

דקב"ע היא בתענוג. וזהו שר"ה לאילן הוא בחמשה עשר שבו הוא שלימות הלבנה, ולא כג' ראשי שנים הראשונים שהם בר"ח שאז הלבנה היא רק נקודה, כי זה שהלבנה היא רק נקודה מורה על ענין הביטול⁶⁸, והתענוג שבעבודת ה', ובפרט התענוג דתורה, הו"ע השלימות.

וע"י ההוספה במעשינו ועבודתינו⁶⁹, ובפרט בעסק התורה ובאופן שהתורה היא התענוג והחיות של האדם העוסק בתורה, ומכש"כ ע"י העסק (וההפצה) דפנימיות התורה [דבתורה עצמה בחינת התענוג דתורה היא פנימיות התורה], יהי גם ר"ה למלכים בתכלית השלימות, שיראו בגילויי שכל ישראל בני מלכים הם⁷⁰, ויתירה מזה – מלכים (כמפורש בתקו"ז⁷¹), ובני ישראל יוצאים ביד רמה⁷², כמתאים למלכים, ע"י דוד מלכא משיחא, ועבדי דוד מלך עליהם גו'⁷³, בגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש.

(68) תו"א יתרו סז, ג. ובכ"מ.

הלבנה לית לה מגרמה כלום, רק שמקבלת האור שלה מאור השמש להאיר על הארץ. ולכן בכל חודש וחודש מתמעטת קודם חידושה עד שנעשית בבחי' נקודה, מפני שבאה תחת אור השמש ממש לקבל ממנה, ולכן אינה מאירה על הארץ, והולכת ואור עד מילוי הלבנה והכל מאור השמש ממש, שהלבנה לית לה מגרמה כלום. ואחר מילוי הלבנה חוזרת ומתמעטת להיות בבחינת נקודה בסוף החדש עד שחוזרת ומתחדשת.

וככל הדברים האלה וכמשל הזה כך הוא ענין ישראל שהם בחי' בטול לאור א"ס ב"ה הסוכ"ע ותורתם ועבודתם הם בבחינת דלית להון מגרמיהון כלום. שאינו בבחי' יש מי שלומד יש מי שאוהב כו'. אלא הכל בבחי' בטול לאור א"ס ב"ה ממש ואור א"ס ב"ה ממש הוא השוכן בתוך תורתם ועבודתם ודבר ה' זו הלכה היא המדברת בפיהם וזו היא בחי' שמש כמ"ש כי שמש ומגן הוי"ה אלקים. שבחי' הוי"ה נק' שמש.

(69) תניא רפ"ז.

תכלית השלימות הזה של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי אור א"ס ב"ה בעו"הז הגשמי, תלוי

במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות.

(70) שבת סז, א.

אומרת המשנה: מותר לבני מלכים לצאת בזוגין (תכשיט) בשבת וכן לכל אדם. שואלת הגמ' מיהו התנא שמתיר לכל אדם לצאת בתכשיטי עשירים (שנראה כיוהרא), ויש חשש שילעגו לו ויבוא להסירו ברשות הרבים?

עונה הגמ': רבי שמעון היא, דאמר כל ישראל בני מלכים הם וע"כ תכשיטי בני מלכים ראויים הם אף לעני שבישראל, ולא יבוא להורידם משום שאין בכך יוהרא.

(71) בהקדמה (א, ב).

ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, האי דאתמר בה – זו שנאמר בה והארץ הדם רגלי, דא שכינתא דאיהי כלילא מעשר ספירן – זו השכינה שהיא כלולה מעשר ספירות, ומתמן אתקריאו – ומשם נקראו ישראל מלכים, צדיקים, חוזים, נביאים, מארי – בעלי תורה, גבורים, חסידים, נבונים, חכמים, ראשי אלפי ישראל.

(72) בשלה יה, ח.

(73) יחזקאל לו, כד.

סיכום

"ארבעה ראשי שנים הם . . באחד בשבט ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמשה עשר בו, והלכה כבית הלל".

דברי בית הלל (וכן הלכה) טעונים ביאור:

עניינם של ראשי השנים הוא - כשמם - ראש ותחילת ההמשכה. ואכן מטעם זה נקבעו כולם בראש חודש (להיות שהאור בראשית המשכתו אינו אלא נקודה, ע"ד מולד הלבנה). ובמה נתייחד ראש השנה לאילנות (שיחוגו אותו בט"ו לחודש - שיאה של (גילוי) הלבנה?) (א)

בדרושי חסידות נתבאר כי הטעם לכך שזמני הרגלים נקבעו בזמני גמר ואסיפת התבטאה הוא משום שהמכוון הפנימי בתבואה זו הוא לישראל שנקראו 'ראשית תבואתה'.

כשם שלשם קצירת התבואה דרושה זריעה, כן הוא ברוחניות, שצמיחת התבואה הרוחנית דורשת הקדמת הזריעה. לזריעה זו כמה פנים:

א) הקב"ה הוריד ('זרע') את נשמות ישראל בעולם הזה הגשמי. ובפרטיות יותר: הירידה בגלות.

ב) עבודתם של נשמות ישראל בעשיית המצוות נמשלה לזריעה. עשיית המצוות חולקת עם ענין הזריעה ב' מאפיינים זהים: א. קיום המצוות מגלה את שרשם של הנה"ב והגוף (שקדם לנה"א הזורעת). באותה מידה בה הזריעה מעוררת ומממשת את כח הצומח שבארץ. ב. העבודה דעשיית המצוות טעונה קב"ע וביטול (שעיקרו בזמן הגלות דוקא). ע"ד ריקבון הגרעין הנזרע בארץ.

אחד ההבדלים הבולטים שבין התורה למצוותיה הוא שבעוד שהמצוות הינם ציווים להאדם (ובלא קיומם ע"י האדם חסרים הם), התורה היא דבר השם (שירד ונתלבש בשכל האדם).

בשל כך יובן אשר ב' המקבילות (שבין המצוות לענין הזריעה) שנאמרו לעיל אינם אלא בקיום המצוות (שתכליתם לצרף ולזכך את הנה"ב, וקיומם דורש 'ריקבון' וביטול של המקיימם). בלימוד התורה - לעומת זאת - האדם מתייחד עם חכמת ה'. ובזה עיקר הדגש (אינו על הביטול והריקבון, כ"א) שמציאות הלומד תהווה דבר אחד עם (נותן) התורה.

מטעם הנ"ל התנו חז"ל את לימוד התורה שיהא דוקא "במקום שלבו חפץ". להיות שבלימוד התורה ישנה הדגשה יתירה בכך שהענין שלומד יספק לו תענוג וחיות. באמצעות הלימוד מגלה היהודי את היותו דבר אחד עם הקב"ה, ותענוגו בתורה נעוץ בכך שהקב"ה מתענג בתורה ("ואהיה אצלו שעשועים כו"). (ב"ה)

ייחודיותו של ראש השנה לאילן (גם על פני ראש השנה לירקות, ובכלל זה חטה שהיא (לדיעה אחת) מין אילן), שפירות האילן (שאכילתם אינה דבר שבהכרח כ"א לשם תענוג. והוא הדין לראייתם - הטיול בגן שצומחים בו אילנות) רומזים על התורה כמו שהיא מצד עצמה (למעלה מענין המצוות) - התענוג שבלימוד התורה. (י)

אף שמקור ענין התענוג שרשו בתורה (ולא במצוות שעניינם - קבעו"ש), אעפ"כ, מאחר והמצוות עצמם נמשכו מהתורה (כללות המצוות הינם מצוות התורה. ואף ענין העבודה וקב"ע מפורש בתורה - "ועבדתם את ה' אלוהיכם"), יונקים המצוות משרשם שבתורה אף את ענין התענוג.

שהרי אף שתכליתם של המצוות הינה לזכך ולצרף נברא שבתחושתו אינו בטל בטבעיות (ובטח שלא מיוחד עם) הקב"ה, מ"מ, בשל העובדה שהמצוות תמיד נמשכות למקורם שבתורה (באופן של רצוא ושוב) - 'לוקחות' הן את תכונה זו שבתורה, שאצלה העולמות בטלים במציאות, ועי"ז מאיר במצוות שאף היותו של האדם דבר נפרד חוץ לאלוקות (כביכול) אינו אלא כדי להשלים כוונתו ית'. עי"ז מתאפשר ביד מקיים המצוות שהביטול והקב"ע שבקיומם יקיף את כללות מציאותו ואף יסב לו תענוג. (ז"ט)

נמצא מובן, אשר ראש השנה לאילנות משמש הנתינת כח לענין התענוג (שבתורה. וממנה נמשך לכללות ענין העבודה). בשל כך קביעותו אינה בראש חודש (נקודה, המורה על ביטול), כ"א בחמישה עשר בו (שלימות הלבנה וכמוה עבודה מתוך תענוג - שלימות). (י)

מילואים

הערה 4

א. [שו"ע:] בזמן שהיו מקדשין החדשים על פי הראיה, היה אפשר להיות גם חודש ניסן חסר, והיה חג השבועות שהוא יום חמשים לעומר בשבעה בסיון, ואם היה גם חודש אייר מלא היה חג השבועות שהוא יום חמשים לעומר בחמשה בסיון, אף שאינו ביום מתן תורה אין בכך כלום, שהכתוב לא תלה חג הזה ביום מתן תורה ולא בכמה ימים לחודש, רק בחמשים לעומה אלא שלפי חשבון המסור בידינו לעולם יהיה יום חמשים לעומר בששה בסיון שהוא יום מתן תורה.

הערה 7

ב. [אור התורה (משפטים):] את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים.

והנה בפנ"י דק"ז ע"ד פ' משפטים וז"ל עוד יש לפרש הא דקאמר למועד חודש האביב כו', והיינו דקאמר שיהרו שיהיו השלשה רגלים בזמן האביב ובזמן הקציר ובזמן האסיפה, והיינו ע"י עיבור השנה, והיינו דכתיב כי בו יצאת ממצרים שהי' זמן הפסח בזמן האביב, עכ"ל.

.. עכ"פ ג' המועדים הם מועדים על התבואה, זמן האביב שהוא קציר שעורים וקציר חטים, וזמן האסיף, כ"כ הבחי, ולכאורה צ"ל מהו ענין מועדי ה' למועדי התבואה.

אך הענין עפ"מ"ש בת"א בד"ה ויחי בשלח פרעה, כתיב וזרעתי לי בארץ כו' ראשית תבואתה כו' ע"ש, וא"ש דהמועדים הם מועדי התבואה, היינו צמיחת תבואת ה'.

.. וע' עוד בת"א פ' שמות בהביאור ע"פ הבאים ישרש ד"צ ע"ג כפי' ראשית תבואתה, ושם פי' דתבואה היינו התורה וישראל נקראים ראשית לבחי' תבואה זו שבהם כח הצומח כו' ע"ש ע"ד כי תהיו אתם לי ארץ חפץ.

.. והנה ענין ראשית תבואתה וזאת התרומה מד"ר ויקהל פמ"ט, בפסח על התבואה זריעת תבואת ה' להיות הצמיחה וימלא כבוד בכ"ה מ' ברוך ה' מן העולם מעלמא דאתכסיא בינה המקבל משם הוי' דלעילא ע"ק סוכ"ע ועד העולם מ' המקבל משם הוי' דז"א והיינו ע"י בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה, זח"ב תרומה דקע"ה ב' וזהו ברוך ה' אלקי ישראל, וע' מזה בת"א בד"ה ונתתי לך מהלכים גבי אם בדרכי תלך, וזהו"ע קו האמצעי רגל הג' שאינו במלאכים, וגילוי זה היינו כמו שלמעלה ע"י ואתה מחיה, עי"ז וצבא השמים לך משתחווים, כך יהי' למטה וכל קומה לפניך השתחוה ע"י כי עי' בעי' יראו כו'.

.. והנה בזהר ס"פ ויקהל דף רי"ח ע"א ע"פ עיניך בשדה אשר יקצרון, פי' עיניך ע"ד עיני העדה ע' בלק"ת בשה"ש בד"ה לבבתי באחד מעיניך, בשדה מאן שדה ציון וירושלים, דכתיב ציון שדה תחרש, וכתיב כריח שדה אשר ברכו ה', ע' כן במד"ר פ' תולדות ס"פ ס"ה, ועמ"ש ע"פ כי תבואו אל הארץ כו', שש שנים תזרע שדך אשר יקצרון דהא מההוא שדה הוה נקטין כל בני עלמא תורה ונהורא דנהיר דכתיב כי מציון תצא תורה, וע' מענין שהתורה וכל הברכות נמשכים מציון במד"ר פ' קדושים פכ"ד ד"א ישלה עורך מקדש, אר"ל כל טובות וברכות ונחמות שהקב"ה עתיד ליתן לישראל אינו אלא מציון ישועה שנאמר מי יתן מציון ישועות ישראל עוז

יפלא מהו שייך ענין המועדים שהם מועדי ה' לזמן בישול ואסיפת התבואה כו'.

אך הענין הוא דכמו שיש תבואה וזריעה וקצירה בגשמיות, כמ"כ יש תבואה וזריעה וקצירה ברוחניות, ועיקר קפידת הכתוב הוא על התבואה ברוחניות, רק שאין מקרא יוצא מידי פשוטו ה' צ"ל נגמר התבואות בגשמיות, ובאמת הא בהא תליא כשהי' נגמר ענין התבואה והזריעה והקצירה ברוחניות ממילא הי' נגמר בישול התבואות בגשמיות כי גופא בתר רישא גריה ולכן עיקר הקפידא על התבואה ברוחניו' וביאור ענין התבואה ברוחניו'.

ד. [סה"מ תר"ל:] להבין . . מ"ש את חג המצות תשמור למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים כו' וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסיף באספך את מעשיך מן השדה. שהשלש מועדים נקבעו דוקא על זמן שנגמרת התבואה, ולכך אנו רואים שאין התבואה אביב עדיין אזי מעברין את השנה כדי שיהי' פסח בחדש האביב כו'. ולכאן אינו מובן למה הוקבעו דוקא באותו זמן שהתבואה נגמרת כו', ומה שייכות מועדים לתבואה.

אך הענין הוא דהנה כמו שיש תבואה וזריעה וקצירה בגשמי' כמ"כ יש ג"כ תבואה ברוחניו', ומה שהכתוב מקפיד דוקא על זמן התבואה, המכוון היא על תבואה רוחניו', אע"פ שאין המקרא יוצא מידי פשוטו, אעפ"כ עיקר הכוונה קאי על תבואה רוחניו' והראי' משמיטה, רק שהקפידא ג"כ על תבואה גשמי' כו'.

ולהבין ענין התבואה ברוחניו', הענין הוא דהנה כתי' קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, והקרי הוא תבואתו בו"ו, שנש"י נק' בשם ראשית תבואתו כו'. וזהו מ"ש וזרעת' לי בארץ, לא גלו ישראל לבין האומות אלא להוסיף עליהם גרים, כלום אדם זורע סאה כו', כך לא גלו ישראל אלא להוסיף גרים, ולכאן אין זה מובן שהרי אמרו"ל קשים גרים לישראל כספחת, וגם שאין מצוי אצלנו גרים כלל. אך הענין הוא שקאי על בחי' ניצוצי' שנפלו בשבה"כ לבין

ברכה שופר טל וברכה וחיים תורה עזרה וסיוע כו', ועמ"ש מענין ציון בת"א פ' מקץ בד"ה רני ושמחי בת ציון דרוש השני, ועכ"פ מכל הנ"ל למדנו ענין חג הקציר היינו מה שמקבלים בני העולם ההשפעה מבחי' ציון תורה וברכה וחיים וכל הטובות האמורים זהו הנק' בשם קציה דכיון שציון נק' שדה אשר ברכו ה' שבה צומה בחי' הנ"ל מבחי' אור זרוע לצדיק, ממילא שהמשכת וקבלת השפע נק' בשם קצירה.

הערות 7, 27

ג. [אור התורה (פינחס):] קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. ואי' בתדב"א ח"א פי"ד שני דברים יש בעולם כו' ואלו הן תורה וישראל, ואי' [איני יודע] איזהו מהם קדם, דרכן של בנ"א אומרי' תורה קדמה שנאמר ה' קנני ראשית דרכו, אבל אני אומר ישראל קדמו שנאמר קדש ישראל לה' ראשית תבואתו. נמצא שמפרש תבואתה על תורה וישראל הם ראשית התבואה, וכן במד"ר בראשית פ"א ארו"ל מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר היינו גם לתורה, שהרי בכל התורה נאמ' צו את בני דבר אל בני, ונמצא מובן כי מחשבתן של ישראל קדמה גם לתורה כו'.

ולהבין ענין מה שנק' התורה בשם תבואה וענין מה שישראל הם ראשית תבואתה . ויובן בהקדם ענין מה שהרגלים הם בזמן בישול התבואות כמ"ש את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות למועד חדש האביב (בפ' משפטים) שפסח צ"ל בזמן האביב הוא זמן בישול שעורים כמ"ש כי השעורה אביב, ואם עדיין לא נגמרו בישולם מעברים את השנה כמארו"ל בסנהדרין ד"א ע"ב ת"ר על ג' דברים מעברין את השנה על האביב ועל פירות האילן ועל התקופות, וכן חג השבועות הוא בזמן ביכורי קציר חטים, כמ"ש וחג הקציר ביכורי מעשיך אשר תזרע בשדה, וחג הסוכות הוא ג"כ על זמן אסיפת התבואה כמ"ש וחג האסיף בצאת השנה באספך את מעשיך מן השדה, שלכאורה

נחל גו', שגם מצוה זו קשורה עם חג האסיף, דזמנה של מצוה זו הוא דוקא ביום הראשון, ביום הראשון של החג שמצד באספכם גו'.

. . ולהבין זה (השייכות דסוכה ונטילת ד' מינים לאסיפת התבואה) יש להקדים מה שארז"ל פרי עץ הדר זה הקב"ה כפות תמרים זה הקב"ה וענף עץ עבות זה הקב"ה וערבי נחל זה הקב"ה (ומביאים ראיות מפסוקים על זה). ומבאר בעל ההילולא, דמה שכל א' מד' המינים מורה על הקב"ה הוא מצד ענין האחדות שבהם.

. . והנה ענין האחדות שבד' מינים אלו הוא באופן שמריבוי נעשה אחדות. וכמו באתרוג, שהאוריים דו' תקופות השנה הם שונים זה מזה (ועד שהם הפכים), ואעפ"כ הם מתאחדים אח"כ ונעשים דבר אחד (מציאות האתרוג). וכ"ה גם כלולב, שמזה גופא שאומרים שצ"ל כפות מובן שיש בו עלים נפרדים וצריך לכפותם. וכ"ה גם בהדס שצ"ל ג' עלים נפרדים ושעפ"כ יתאחדו זה עם זה (בחד קינא). וכ"ה גם בערבי נחל, שהם ריבוי ערבות (ערבי לשון רבים) ואעפ"כ הם מתאחדים וגדלים באחיה.

וזהו הקשר דמצות נטילת ד' מינים עם חג הסוכות, כי ענין הסוכה הוא שלום, היינו מה שמריבוי נעשה אחדות. דמזה מובן גם בנוגע לחג הסוכות, שהוא (כנ"ל בתחילת המאמר) על שם בסוכות תשבו, שענינו הוא מה שמריבוי נעשה אחדות.

ועפ"ז תובן השייכות דחג הסוכות (תחוגו את חג ה' שבעת ימים, דמצות ישיבה בסוכה ודמצות נטילת ד' מינים) לבאספכם את תבואת הארץ, כי באספכם הוא ענין האחדות, שבתחילה הם דברים נפרדים, וענין באספך הוא לאסוף אותם (ולאחדם) יחד.

. . וזהו וחג האסיף גו' באספך את מעשיך מן השדה, שהוא אסיפת כל הענינים יחד. וההתחלה בזה היא שמאספים כל הענינים דתורה (ככל העבודות, שהתחלתם היא בענינם כמו שהוא בתורה, מכיון דאסתכל באורייתא וברא עלמא).

האומות ועי"ז שישראל הם בגלות תחת אותה השר הם מבררי' ומעלים את הניצוצו' דקדושה, וזהו להוסיף עליהם גרים כו'.

והנה אנו רואים למטה שענין הזריעה היא שזורעין גרעין בארץ ונרקב בארץ ובטל לכח הצומח שבארץ ועי"ז הוא מצמיח בתוס' מרובה, ואם אינו נרקב אינו מצמיח כלום כו', כך ישראל עי"ז שירדו למטה בגוף ונה"ב וביותר כשהם בגלות שהוא ענין רקבון וכליון ומקיים תו"מ בבחי' אתכפיא ואתהפכא מחשוכא לנהורא שנעשה בבחי' אין וביטול המהות עי"ז נעשה אח"כ בחי' צמיחה בתוס' וריבוי יותר מכמו שהי' למעלה. ופי' ענין הצמיחה למעלה, היינו שיהי' גילוי או"א"ס כו', וכמ"ש וארוכתך מהרה תצמיח, שהצמיחה נמשך מבחי' א"א בחי' כתר כו', את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח כו', שהגילוי שיהי' לע"ל ע"י משיח בן דוד נק' בחי' צמיחה.

. . אך ברגלים נעשה ג"כ מעין צמיחה זו שברגלים נמשך ג"כ הגילוי כששוא"ס למטה, וזהו שהרגלים נקבעים על זמן קצירת התבואה לפי שברגלים היא בחי' צמיחה ברוחניות.

ה. [סה"מ מלוקט ח"א:] האסיף גו' באספך את מעשיך מן השדה, ומבאר בעל ההילולא, דמה שהרגלים נקבעו בזמני התבואה, המכוון הוא (בעיקר) לתבואה ברוחניות. וזהו מה שנקבע חג הסוכות בזמן אסיפת התבואה, ועד שנקרא בשם חג האסיף, מפני שענינו של חג הסוכות קשור ובא לאחרי העבודה דאסיפת התבואה (ואספת דגנך ותירושך ויצהרך) ברוחניות. וכמו שאסיפת התבואה כפשוטה בגשמיות היא לפני כניסת החג, דביו"ט מי שרי, כ"ה גם ברוחניות, שלאחרי העבודה דבאספכם את תבואת הארץ (הנה או) תחוגו את חג ה' שבעת ימים. וצריך להבין השייכות דחג הסוכות, דשמו (חג הסוכות) הוא על שם בסוכות תשבו שבעת ימים, לבאספכם את תבואת הארץ.

. . והנה בהמשך לתחוגו את חג ה' שבעת ימים ממשיך הכתוב ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי

הוא שם המעלה והשלימות, ושלימות האדם בכחותיו הגלויים שהוא בר שכל כנ"ל. ולהיות שאמיתית מעלת השכל הוא בישראל (שגם מצד נפשם השכלית הם באופן אחר מאו"ה) לכן עיקר תואר אדם הוא בישראל דוקא, ושם איש הוא שם העצם של המדות עפ"י שכל (כי גם המדות שעפ"י שכל הם ממעלת המדבה שהרי הם מדות אנושיות, אלא שמעלתם הוא למטה במדריגה ממעלת השכל עצמו).

ובבחינת השכל עצמו התואר "אדם" הוא לבחי' עצם השכל שלמעלה משייכות למדות והתואר "איש" – לשכל השייך למדות.

הערה 21

ח. [אור התורה:] ארז"ל ברפ"ח דפסחים דפ"ז ע"ב ע"פ וזרעתי לי בארץ (הושע ב') אר"א לא הגלה הקב"ה את ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, כלום אדם זורע סאה אלא כדי להכניס ממנו כמה כורין . . דפי' גרים אין הכוונה על גרים דוקר אלא על ענין העלאת הניצוצות אשר נפלו בשבה"כ מזמ"ק דתהו שנפלו בשבה"כ כמ"ש ואלה המלכים . . וע"י בירור הניצוצו' דתהו ע"י יורשים מבחי' אורות דתהו שנודע שמעלת התהו על התיקון שבתהו הי' ריבוי האור ומיעוט הכלים ובתיקון הוא מיעוט האור וריבוי הכלים . . וזהו כדי להכניס ממנו כמה כורין כו' שהוא תו' מרובה שע"י יורשין אורות דתהו שהם בלתי מוגבלים.

והנה ענין הזריעה הוא עד"מ כשזורעין גרעין בארץ א"א להיות צומח ממנו כ"א כשנרקב בארץ ובטל לכת הצומח אשר בארץ אז מצמיח, וכ"ז שאינו נרקב אינו צומח ממנו כלום, וכך יובן ענין הזריעה הוא מה שנס"י ירדו להתלבש בגוף ונה"ב וביותר בזמה"ג שהם תחת ממשלת השר שאז הוא כמו רקבון וכליון ממש ומ"מ מקיימים תומ"צ בבחי' אתכפי' ואתהפכא ע"י נעשה הצמיחה בתוס' וריבוי שלא בערך נגד מה שהי' הנשמה קודם התלבשותה בגוף כו', ועיקר

דהנה כל ענין בתורה יש בו ששים ריבוא פירושים ע"ד הפשט, ששים ריבוא פירושים ע"ד הרמז, וכן ע"ד הדרוש וע"ד הסוד. וצריך לאסוף ולכלול כל הפירושים דחלק הפשט, וכן כל הפירושים דחלק הרמז, דחלק הדרוש ודחלק הסוד, ולאחרי זה לאסוף ולכלול כל ד' החלקים יחד. וזהו ואספת דגנך ותירושך ויצהרך, דגן (לחם) הוא נגלה דתורה, תירוש (יין) הוא רזין דאורייתא, ויצהר (שמן) הוא רזין דרזין.

. . ומזה (מהענין דואספת דגנך ותירושך ויצהרך כמו שהוא בתורה) נמשך שיהי' ואספת דגנך ותירושך ויצהרך בכל עניני עבודת האדם ברוחניות, ועד שזה נמשך גם בואספת דגנך ותירושך ויצהרך כפשוטו, בדגן תירוש ויצהר הגשמיים.

הערה 14

ו. [מסכת סנהדרין:] על שלושה דברים מעברין את השנה, על האביב – אם לא בישלה התבואה מעברין, דקרא כתיב "בחדש האביב" (רש"י), ועל פירות האילן – אם מתאחר בישולם יותר מזמן העצרת, מעברין. שעצרת זמן הבאת ביכורים דכתיב "וביום הביכורים", ואם לא יביאם בבואו לרגל צריך לטרוח ולעלות פעם אחרת (רש"י) ועל התקופה – שלפי החישוב לא תחול התקופה בזמנה "בין על תקופת תמוז [קיץ] שמתעכבת ונמשכת [כך] שאין תקופת תשרי [סתיו] נופלת עד עבור החג [סוכות, על כן] מעברין. דנפקא לן לקמן [משום שלמדו לקמן (דף יג, א) מה] מקרא בין על תקופת טבת [חורף] שנמשך זמנה עד ט"ז בניסן, שהבאת העומר דילה בתוך תקופת טבת [חורף, ע"כ בי"ד] מעברין לדחות את המועדות".

הערה 20

ז. [ספר הערכים (חב"ד):] בד' תוארים נקרא האדם: אדם איש גבר ואנוש.

השמות אדם ואיש - שמות עצמיים, שם אדם הוא שם העצם של השכל (כי שם אדם

העלים והסתיר על האין האלקי ששופע מאין ליש תמיד.

. . וענין יצי"מ הוא שיצאו ממצרים וגבולים המעלימים ומסתירים עד שהכירו בבחי' ראייה איך שמי ברא אלה הוא בחי' האין האלקי המהווה תמיד מאין ליש כו', ולכן נאמר כי בו יצאת ממצרים. פי' בו בבחי' שעורה כי זה השער לה' שבחי' שעורה שער ה' הוא השער והמבוא הראשון אשר בו נתבררו נש"י לאלקות בצאתם ממצרים וכדכתיב בזאת יבא אהרן אל הקדש, ופי' בזהר דא תרעא לאעלאה שהוא בחי' השער והפתח הראשון ובעבודה הוא בחי' יראה וכמשארז"ל (שבת דל"א סע"א) כל אדם שיש בו תורה ואין בו יר"ש דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימי' ומפתחות החיצוני' לא מסרו לו בהי עייל, שהיראה הוא בחי' מפתחות החיצוני' הוא בחי' השער הראשון אשר דרך בו נכנסים לדבקה בו ית' כו'.

וחג הקציר ביכורי מעשיך אשר תזרע בשדה. שחג השבועות נק' חג הקציר, קציר חטים, כמ"ש וחג שבועות תעשה לך ביכורי קציר חטים (בפ' כי תשא פל"ד פכ"ב) שהוא זמן הבאת ביכורים, שלפי פי' ר"ש בפ"ד דחלה משנה יו"ד שתי הלחם ביכורים אקרי, וכן פרש"י בחומש, ולמאי דתנן בעצרת על פירות האילן יתכן ג"כ שהרי חטה יש דיעה בגמרא שמין אילן הוא שהרי ר' יהודא סובר אילן שאכל אדה"ר חטה היתה בפ"ו דברכות ד"מ סע"ב, ושרש ענין בחי' הגילוי דשבועות שהוא בחי' פרי האילן הוא דכתיב כי האדם עץ השדה שנמשל בחי' אדם לעץ השדה, וכתיב זאת התורה אדם, שהתורה היא בחי' אדם והוא בחי' עץ חיים אילנא דחיי כמ"ש עץ חיים היא למחזיקים בה, ונמשלת לבחי' אדם, שכמו באדם יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים כן בתורה יש רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת, רמ"ח פקודין הם רמ"ח אברים דמלכא בחי' אדם שעל הכסא, ושס"ה ל"ת שס"ה גידים כו' כמ"ש מזה במ"א.

. . וזהו שנק' חה"ש בשם קציר חטים, כי חטה גימט' כ"ב, היינו בחי' כ"ב אתון דאורייתא

גילוי הצמיחה יהי' לע"ל שעז"נ וארוכתך מהרה תצמח שהצמיחה יהי' גילוי בחי' וארוכתך הוא בחי' א"א, את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח, שהגילוי שיהי' ע"י משיח ב"ד זהו"ע הצמיחה שהוא כמ"ש ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד בחי' גילוי הכתר, וכן כתיב זרע צדקות מצמיח ישועות הוא בחי' וישע ה' אל הבל בחי' ש"ע נהורין עלאין כו', והיינו שיומשך גילוי אלקות למטה כמו למעלה שגם למטה יאיר גילוי אלקותו ית'.

. . והנה הארה מבחי' צמיחה זו מאיר ברגלים ולכן נקבעו ע"ש התבואות, וסדר הרגלים רגל הראשון הוא חג המצות דכתיב בי' למועד חדש האביב, והיינו כמ"ש כי השעורה אביב שאז זמן בישול שעורים, וענין בחי' שעורה בעבודה, הנה שעורה הוא בחי' שער ה', פי' ה"א הוא כמ"ש אלה תולדות כו' בהבראם, וארז"ל במנחות דכ"ט ע"ב בה' בראם בה' נברא העוה"ז, ובמד"ת סי' ס"ב אמרו למה נברא העוה"ז בה"א מה ה"א אדם מוציאה מתוך פיו אין בה לא ריחוש שפתיים ולא חריצת לשון, כך לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו, והיינו כי הבל הלב שבאות ה' הוא יותר מועט מכמו בשאר האותיות וכנודע שה"א הוא בחי' אתא קלילא דלית בי' מששא.

. . ופי' שעורה, שער ה', שבחי' ה"א זה בחי' התהוות הנבראים צ"ל משוער ומצומצם בה' מוצאות הפה עד שמוצאים כ"ב אותיות ויש בחי' חילופי' ותמורות וחילופי' דחילופים ותמורות דתמורות וכנודע מענין רל"א שערים המתגלגלי' סנים ואחור ועז"נ נודע בשערים בעלה כל חד לפושע"ד היינו לפי ערך השיעור והנמדד לו מבחי' הבל הלב דאות ה'.

. . והנה בפסח אז האיר בנש"י להיות מושג אצלם בבחי' ראייה בחי' שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, שיהי' מושג בבחי' ראייה והכרה בחי' אין האלקי המהווה מאין ליש, כי מצרים הוא בחי' מצר מי, שמעלים ומסתיר על בחי' מי ברא אלה, שלפי שמצרים הוא בחי' ערות הארץ

היא בחי' שעור ה', ופי' שעור ה', הענין הוא דהנה כתיב בהבראם בה' בראם, דהיינו שברה"ע נמשך רק מבחי' ה' שהוא בחי' אתא קלילא דלית בי' מששא, שהברת אות ה' הוא קל לדבר מכל מאותיות כידוע, והיינו שברה"ע נמשך רק מבחי' זיו והארה בעלמא שאינו נוגע אל עצמותו כלל כו'.

. . והנה בפסח נמשך התגלות בחי' ה' בה' בראם, והיינו שיהי' בבחי' ראי' והתגלות ממש' וכמ"ש שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, כי מצרים הוא בחי' מיצר מי שמצרים הוא בחי' ערות הארץ שמסתיר על בחי' האין האלקי השופע תמיד.

אך בפסח שיצאו ממצרים אז הוא התגלות בחי' שעורה שעור ה' כו' בכל חד וחד לפוש"ד נמשך אצלו בהתגלות ובבחי' ראי' איך שמי ברא אלה בבחי' בריאה מאין ליש כו'. ומה שבפסח דוקא הוא רק מבחי' שעורה היינו לפי שבפסח יצאו ממצרים וכמ"ש כי בו יצאת ממצרים, מצרים הוא בחי' ערות הארץ שהיו מושקעים במ"ט שע"ט ובפסח יצאו ממצרים, וכדי שיתחברו לאלקות זהו ע"י שעורה דוקא, שהיא בחי' מל' כי זה השער לה' דא היא תרעא לאעלאה בזאת יבא אהרן אל הקדש שהיא בחי' קבעומ"ש שהוא ע"י התבוננת של בחי' בריאה מאין ליש, וראו מי ברא. אלה לפי שא"א להתחיל כ"א בה' תתאה, וכמשארז"ל שבת דל"א כל אדם שיש בו תורה ואין בו י"ש דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימי' ולא מסרו לו מפתחות החיצוני' בהי עייל, ולכך בפסח שאז הוא התחלת יצ"מ ע"כ א"א להתחיל כ"א בבחי' ה' תתאה . . וזה שנא' ראשית תבואתה בה', דהיינו תבואת ה' בחי' בהבראם בחי' שעורה כו'.

אך הנה בשבועות הוא זמן קציר חטים כו' וחג הקציר בכורי מעשיה, שאז הוא זמן הבאת ביכורים בחי' שדה האילן, וזהו קציר חטים, כי יש דעה שחטה הוא עה"ה, וכמשארז"ל כו' עה"ד שאכל אדה"ר חטה היתה, וזהו בעצרת על פירות האילן כו'.

רבהם וע"י נמשך אא"ס ב"ה עצומ"ה שעז"נ נגילה ונשמחה כך הוא בחי' אא"ס ב"ה עצומ"ה, וגם כך הוא כ"ב אותיות והיינו שע"י כ"ב אותיות התורה ע"י נמשך מבחי' אא"ס ב"ה עצומ"ה.

הערות 21, 27

מ. [סה"מ תר"ל:] כתי' קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, והקרי הוא תבואתו בוי"ו, שנש"י נק' בשם ראשית תבואתו כו'. וזהו מ"ש וזרעתי' לי בארץ, לא גלו ישראל לבין האומות אלא להוסיף עליהם גרים, כלום אדם זורע סאה כו', כך לא גלו ישראל אלא להוסיף גרים, ולכאו' אין זה מובן שהרי אמרו"ל קשים גרים לישראל כספחת, וגם שאין מצוי אצלינו גרים כלל. אך הענין הוא שקאי על בחי' ניצוצי' שנפלו בשבה"כ לבין האומות וע"י שישראל הם בגלות תחת אותו השר הם מבררי' ומעלים את הניצוצו' דקדושה, וזהו להוסיף עליהם גרים כו'.

והנה אנו רואים למטה שענין הזריעה היא שזורעין גרעין בארץ ונרקב בארץ ובטל לכח הצומח שבארץ וע"י הוא מצמיח בתוס' מרובה, ואם אינו נרקב אינו מצמיח כלום כו', כך ישראל ע"י שירדו למטה בגוף ונה"ב וביותר כשהם בגלות שהוא ענין רקבון וכליון ומקיים תו"מ בבחי' אתכפיא ואתהפכא מחשוכא לנהורא שנעשה בבחי' אין וביטול המהות ע"י נעשה אח"כ בחי' צמיחה בתוס' וריבוי יותר מכמו שהי' למעלה. ופי' ענין הצמיחה למעלה, היינו שיהי' גילוי אוא"ס כו', וכמ"ש וארוכתך מהרה תצמיח, שהצמיחה נמשך מבחי' א"א בחי' כתר כו', את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח כו', שהגילוי שיהי' לע"ל ע"י משיח בן דוד נק' בחי' צמיחה.

. . אך ברגלים נעשה ג"כ מעין צמיחה זו שברגלים נמשך ג"כ הגילוי כשאוא"ס למטה, וזהו שהרגלים נקבעים על זמן קצירת התבואה לפי שברגלים היא בחי' צמיחה ברוחניות.

רגל ראשון הוא חג המצות שהוא בחדש האביב, והנה כתי' כי השעורה אביב שבפסח הוא רק קציר שעורי' כו'. והענין הוא דהנה שעורה

אדם שיש בו תורה ואין בו י"ש דומה לגזבר כו' בהי עייל, ולכך צריך להיות תחלה חג הפסח כו'.

הערה 25

י. [תורת חיים]: כתיב קדש ישראל לה' ראשית תבואתו הרי נק' ישראל בשם תבואתו של הקב"ה [ח] כמ"ש זרעתי' לי בארץ כו' כמו הזורע תבואת השדה שדרך האדם לזרוע קב כדי להוציא כמה כורין כו', [ח] כן בנש"י דכתיב זרעתי' לי בארץ זרעתי את בני כו' היינו למצוא בהם תוס' ברכה מרובה על העיקר הזריעה בכפלי כפלים כו'. והוא ענין הזריעה של אור הזרוע לצ"ע כו' בכל גלות ישראל באוה"ע שילדו בנים ובנות תחת אותו השר כמ"ש ויתהלכו מגוי אל גוי כו'.

. . שזהו משארז"ל אין ב"ד בא עד שיכלו נשמות מן האוצר ששמו גוף, והוא מה שאור הזרוע לצ"ע שהוא מקור כל תולדות הנשמות עליונות שנמשך באוצר הנשמות ששמו גוף הוא בחי' מל' דאצי' שכל הנשמות וניצוץ מישראל מקור חוצבו בכטן מל' בבחי' עיבור והגאולה נק' לידה כו' כידוע.

. . והנה ע"ז אמר הלך ילך ובכה כו' מפני שהזרוע אור הנשמות לבא למטה בלבוש גס דחומר הגופני ודאי יסתר אור האלקי [ב] נשמ[ות] לגמרי מצד חומר הגס הגופני המכסה על אור האלקי לגמרי כמו חטה הזרוע בארץ שיכסה עלי' העפר עד שתרכב לגמרי כו', כך הרי יחשך ויורקב רוחני' אור החיות דנשמה האלקי' מחמת רוח הבהמה שהן תאוות חומריות הגופני' כמו בכל דבר חיות גשמי' כמאכל ומשתה ושאר תענוגי עוה"ז.

. . אך [הנה] עכ"ז אמר בא יבא ברנה נושא אלומותיו, שאחר הזריעה דאור צ"ע בגופי' בכל גליות לא הני"ח לעשק"ם ויוכ"ח עליהם מלכים כו' אל תגעו במשיחי כו' וכמ"ש וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח אפי' ניצוץ היותר קטן וקל שבקלים יעשה תשובה ויצמיח ועושה פרי למעלה כו', והוא מ"ש קדש ישראל להוי' ראשית

והנה עץ הוא בחי' מ"ש כי האדם עץ השדה, שהיא בחי' עץ החיים כו', שהוא קאי על התורה שתורה נק' ע"ח וכמ"ש עץ חיים למחזיקי' בה, וזהו שנק' אדם כי אדם הוא כלול מרמ"ח אברים ושס"ה גידים שזהו בחי' רמ"ח פקודין רמ"ח אברי' דמלכא.

. . וזהו שנק' קציר חטים, חטה הוא כ"ב אותיות דאורייתא שבהם הוא גילוי עצמותו ית' וכמ"ש נגילה ונשמחה בך, בעצמותו, וגם בך הוא כ"ב אותיות התורה, והיינו שע"י כ"ב אותיות התורה עי"ז נגילה ונשמחה בך ממש, לפי שבתורה הוא התגלות עצמותו ע"ד שבאברי האדם הוא התגלות והתאחדות הנפש ממש כו'. וזהו שנק' קציר חטים.

. . ולהבין מהו ענין הקצירה ברוחניות, הענין הוא דהנה כתי' עיניך בשדה אשר יקצורו, ופי' בזהר עיניך קאי על הסנהדרין שנק' עיני העדה.

. . ופי' עיניך בשדה אשר יקצורו, היינו שע"י עיניך שהוא בחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא, עי"ז הם מקבלים השפעה מלמעלה.

. . וכמ"ש זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד, שהקצירה הוא בחי' תשלום שכר שע"י הזריעה של צדקה. ועיניך בשדה אשר יקצרו היינו שע"י עיניך שמלמטה למעלה כך נמשך מלמעלה מ"ט.

. . וזהו מה שחג השבועות נק' חג הקציר . . שנש"י מקבלי' השפעה והמשכה זו ע"י הסנהדרין שנק' עיני העדה.

ודרך פרט יש בכ"א בחי' עיניך יונים, בחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא שהוא בחי' ק"ש ואהבת כו', שהוא בחי' אה"ה, ועי"ז נמשך אח"כ בחי' הקצירה שהיא בחי' תורה, וזהו שמברכין בכל יום נותן התורה שנמשך בכ"י המשכת התורה.

אך הנה מתחלה צריך לחיות דוקא בחי' חג המצות שהוא חדש האביב בחי' שעורה בחי' יר"ת קבעומ"ש, לפי שא"א להיות המשכת התורה בלתי י"ש וכמשארז"ל שבת דל"א, כל

סד"ה האבות הן המרכבה בפי' יתראו ועלמא דאתגליי' מקבל מבחי' ממכ"ע.

. . והגורם לישראל מעלה ומדרגה רבה כזו, הוא עסק הזריעה בזמן הגלות דמצרי' ובבל, שהוא עד"מ כמו שזרעין גרעין אחד ומצמיח הרבה כו', או כמו שנוטעין חרצן א' וצומח אילן שלם בענפים הרבה.

והענין כי הנה עם היות שנתבאר הפי' ברוך כו' מן העולם ועד העולם, דהיינו מעלמא דאתכסי' לעלמא דאתגליי', מסוכ"ע עד למטה בעוה"ז, וכן פי' בזח"א ויצא דקנ"ג ע"ב ודקנ"ח ע"ב ור"פ וארא דכ"ב ע"א, מ"מ פשטי' דקרא מן העולם ועד העולם הוא להיפוך דהיינו מן העוה"ז ועד העוה"ב כדמשמע בהדיא במשנה פ"ט דברכות וכמו שת"י בתלי' סס"י ק"ו ברוך שמי' דה' אלקי ישראל מן עלמא הדין ועד עלמא דאתי' . . דהיינו מן העוה"ז דוקא שהוא מקום הברור והיום לעשותם ומי שטרח בע"ש דוקא כו' וכמארז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז דוקא מכל חיי העוה"ב.

. . וזהו שהגורם לישראל מעלה ומדרגה זו להיות ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם כו' הוא דוקא ע"י הזריעה מלמטה בעוה"ז, כי עיקר הברכה הוא מתחיל מן העולם מן העוה"ז דוקא ע"י העלאת מ"ן, ועי"ז שורה אח"כ הברכה העליונה מן העולם מעלמא דאתכסיי' שם הוי' דלעילא.

. . והנה כמו במשל הזריעה והנטיעה הנ"ל כשמכסין הגרעין בעפר הארץ ומשם יצמח, בעבור שהגרעין נרקב ונפסד ובטל לגבי כח הצומח אשר בארץ, וכח הצומח הוא שמגדל ומצמיח בריבוי ותוספת . . כך הוא ענין הזריעה של ישראל במצרים ובבבל, ששם דוקא יש בחי' כח הצומח להצמיח הזריעה והנטיעה כנ"ל. . וכמ"ש ג"כ במ"א בד"ה האזינו השמים בענין ירידת הנה"א בגוף ונפש הבהמית שנק' ג"כ בשם זריעה, אור זרוע, שבנפש הבהמית דוקא יש כח

תבואתו פי' לא די שלא נבלע ישראל בע"ש דגוים אלא הוציא מהם ברכה בכפליים לאלפים ונ[ל]רבות פעמים מן גוף אור הזרוע עד שנק' ראשית תבואתו וכמ"ש אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה.

. . ולזה נק' כנ"י בגלות ראשית תבואתו כתבואה שגדלה יותר מן הזריעה בכפלי כפליים כו', והוא הטעם שזרעו נש"י בגלות בשביל תוס' אור רב בגילוי אלקו' וכמשל הנ"ל בזרוע קב כדי להוציא כמה כורין, וז"ש זרעתי כו'.

יא. [אור התורה:] על ישראל בגלות מצרים ובבל כתי' זרעתיה לי בארץ בהושע סי' ב' כ"ה, ואמרו רז"ל בגמ' רפ"ח דפסחי' דפ"ז ע"ב ואמר ר' אלעזר לא הגלה הקדב"ה את ישראל לבבל אלא כדי שיתוספו עליהם כו' שנאמר זרעתיה לי בארץ כלום אדם זרוע באה אלא כדי להוציא כמה כורין. והובא בפרש"י בהושע שם אמנם הת"י פי' זרעתיה לי בארץ דקאי על בואם לארץ לע"ל וע"ד מ"ש בפ' נצבים אם יהי' נדחך בקצה השמים משם יקבצך כו' והביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך והטיבך והרבך מאבותיך, וארז"ל על זה שיתן להם ג' אומות קיני קניזי וקדמוני מה שלא ניתן לעולי מצרים.

. . הנה כתי' קדש ישראל לה' ראשית תבואתה . . שישראל נקראו תבואת ה' וכן אמרו רז"ל בפסח על התבואה . . והוא כמו שאדם זרוע תבואה עד"מ בשביל התוס' שיצמח ויתרבה, כך ברצות ה' שיתוסף ויתרבה גילוי אלקות בעולם וימלא כבוד ה' את כל הארץ . . ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו, זרוע את ישראל שהן הן תבואתו, ושעל ידם יתגלה כבודו בריבוי ותוס'.

. . וזהו ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם בתהלים סי' ק"ן, ובד"ה א' סי' י"ז ל"ו, היינו שיומשך ברכה ותוס' ריבוי בגילוי אלקותו מעלמא דאתכסיי' לעלמא דאתגלי' כי הנה ב' עולמות הם העוה"ז והעוה"ב אשר העוה"ב נק' עלמא דאתכסיי' כמ"ש מה רב טובך אשר צפנת ליראך והוא מקבל מבחי' סוכ"ע וכמ"ש בת"א

להצמיח ישועות בנה"א ע"ד והחיות נושאת את הכסא כו'.

שנבנית המלכות לאחר הגבורות).

הערה 37

יג. [עטרת ראש:] יש להפליא על מ"ד דמצות צריכות כוונה, שהרי טעמי המצות לא נתנו להגלות רק לע"ל, א"כ ודאי שא"צ כוונה עכשיו.

וגם על מ"ד א"צ כוונה יש להפליא, מאי איכפת לן אם יצרף גם הכוונה למעשה, ולמה פסק דא"צ כוונה, האם יתכן שיותר טוב בלא כוונה.

. . אך הענין הוא שיש לכל אחד טעמו ונמוקו עמו, דמ"ד צריכות כוונה טעמו לפי שנאמר כי נר מצוה ותורה אור, פי' עד"מ הנר שהוא בחי' כלי להכיל לבד את האור, והעיקר הוא האור, והאור הוא המאיר את הכלי שהוא הפתילה וכה"ג, וכמ"כ המצות שנקרא רמ"ח אברים הן כמו הנר להכיל ולקבל את האור שהוא הכוונה המאיר בהם בבחי' אור וחיות ממש, כחיות המוח האיר ומתפשט בכל אבר ואבר כידוע, ובלי כוונה וטעם הן כגוף וחומר בלי צורה כו', וז"ש כי נר מצוה ותורה אור והיינו טעמו ונמוקו של מ"ד מצות צריכות כוונה ואם לאו אין להם אור דתורה להחיותם וה"ז כנר בלא אור כו'.

. . ושרש הדברים הוא משום דס"ל למ"ד זה דצריכות כוונה דמ"ש טעמי המצות לא נתגלו עכשיו היינו רק בחי' הטעמים שבכתר . . אבל טעמים שבחכמה נתגלו גם עכשיו והוא מ"ש דצריכות כוונה שהוא הטעם וענג שבח"ע.

. . ומ"ד דמצוה א"צ כוונה ס"ל דטעמי מצות הן בבחי' הטעמי' שבחכמה ג"כ שלא נגלו עכשיו ג"כ, רק לע"ל בקבלת שכר בעוה"ב, וגם עליו נאמר עין לא ראתה, שזהו העדן הנ"ל שהוא התענוג המורכב בח"ס.

אך עדיין אינו מובן למה פסק דא"צ כוונה, האם הוא יותר טוב בלא כוונה, הענין הוא לפי שהכוונה עושה גרעון אור בגוף קבלת עול המצוה שאינה דרך עול כ"כ, ובאמת העול הזה שרשו ברצון ותענוג הפשוט שלמעלה מרצון

הערות 29, 31

יב. [זהר:] והיה באכלכם מלחם הארץ. לעיל ביאר אשר פסוק זה נאמר על העומר התנופה הבא מן השעורה, והוא 'לחם' – מזון הארץ (מלכות). וביאר כי נקרא תנופה ע"ש שהוא 'מרים' את השכינה.

ושואל: וכי לחם הארץ שעורה איהו – וכי לחם הארץ של שעורה הוא לאו הכי – הרי אין זה כך, שהרי עיקר מזון הוא מסוד החיטה (חטה) מורה על ה' חסדים וכתוב "והוכן בחסד כסא" משא"כ שעורה מורה על ה' גבורות כדלקמן, (מק"מ). ואנן שעורה מקרבינו – כיון שדרשנו את הפסוק על עומר התנופה והוא מן השעורים א"כ בהכרח שהשעורה היא נקראת בשם לחם הארץ?

ומשיב: בגין דשעורה קדמאה לשאר נהמא דעלמא – משום שהשעורה היא ראשונה (דהיינו שהמלכות נבנת מהגבורות תחילה ולאחריהם נמשכים החסדים (מק"מ) לשאר הלחמים שבעולם (חמשה מני דגן שהם חמשה דרגות במלכות והשעורה היא הראשונה מכולם והיא הנגלת והשאר נעלמות (רמ"ק). משום ששעורה איהו – שתיבת שעורה עצמה נדרשת (ס"א שעירו ה"א דהא אתר) שעורה דה"א אתר ידיע הוא – שהרי מקום ידוע הוא בשיעורא דה"א – בשיעור של ה' (שהשעורה היא אות ה' שהם חמש גבורות שמהם נבנית המלכות (מק"מ).

אבל חטה נקודה באמצעיתא – חטה היא נקודה באמצעם של כל שאר מיני דגן דלית חולקא לסטרא אחרא דחובא תמן שאין חלק לקליפות שם . . ומה היא חטה, כללא דכ"ב אתוון כלל כל הכ"ב אותיות שכן עולה גמטרי' חט"ה (שהם סוד ה' חסדים ונמשכים לאחר

מה שהוא מדבר וכמ"ש ואשים דברי בפיך, ובוזה הוא ממשיך המשכת יחודו ואחדותו ית' בכבודו ובעצמו כמו קודם שנברא העולם שיתגלה למטה שגם עכשיו העולם כאין ואפס והי' כלא היה ואין כאן לא מעלה ולא מטה כו'.

ומזה אינו נמשך על נפש האדם בחי' אהבה או תענוג רק בחי' בטול לגמרי, וזהו לשון דבור מלשון ידבר עמים תחתנו שהוא ל' הנהגה והמשכ' דהיינו שממשיך שיתגלה למטה בבחי' היותו יחיד שהוא בחי' עצמותו ומהותו כביכול ולא בבחי' אחד בלבד, והיינו ע"י התורה דכתיב בה וידבר ה' אל משה וגם אינה נקראת בשם עבודת עבד כי כשלומד הדין זה ומדבר דין זה הוא כמלך שמצוה לעשות משפט עמו.

ולכן אמרו מאן מלכי רבנן, ואמרו מתניתא מלכתא, שהרי הוא כאומר דבר המלך בלבד ואינו עושה כלום ואינו מדבר דברי עצמו כלל, כמו העבד העושה צויו רבו שהרי הוא העושה והמקיים דבר המלך ודתו ואפילו עושה מאהבה בתענוגים אעפ"כ יש מי שאוהב כו'.

הערה 48

זו. [מסכת עבודה זרה:] כי אם בתורת ה' חפצו א"ה, אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ, [לא ישנה לו רבו אלא מסכת שהוא מבקש הימנו שאם ישנה לו מסכת אחרת אין מתקיימת לפי שלבו על תאותו. רש"י] שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו.

. . אמר רבא, לעולם ילמוד האדם תורה במקום שלבו חפץ שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו [אבל הכא אמר במקום בבית היינו אצל איזה רב שלבו חפץ. מהרש"א].

הערה 51

זו. [סו"מ מלוקט ח"ה:] ועבדתם את הוי' אלקיכם, ומדייק אדמו"ר מהר"ש, דענין עבודה הוא תיקון ושירות מה שהעבד עובד ומתקן לרבו . . ומבאר שם, דעיקר ענין העבודה הוא

וח"ס . . וכמ"ש במ"א בענין החפץ לה' בעולות כו' שמוע מזבח טוב, שזה היה ההפרש בין שאול לדוד דוד הקים עולה כו' ובחי' עול זה הוא עיקר הכלי להכיל קבלת שכר העוה"ב בטעמים שבכתר בחי' התענוג הפשוט הנ"ל יותר מן האור וכוונה עצמה, וכמ"ש אשת חיל עטרת בעלה. דנעוץ תחלתו בסופן כו', לזה אמרו דכל ישראל יש להם חלק כו' מצד קבלת עול שבמצות בלא כוונה דוקא וד"ל.

וזהו מ"ש מתן בסתר, כמו עד"מ מתן בסתר שנעלם מה שנותנים בתוכו, כך נעלם במעשה דקבלת עול כל בחי' הטעמים וכוונות עליונות שבכתר וח"ס, ולע"ל יתגלו. ע"כ א"צ עכשיו רק לעשות המעשה, ואח"כ פותח המתן בסתר ומוצא הכל בגלוי.

הערה 44

יד. [תורה אור:] אמרו רז"ל שקיים אברהם אבינו ע"ה את כל התורה עד שלא נתנה, והיינו שקיים מעשה המצות מאהבה וכמאמר רז"ל אברהם תיקן תפלת שחרית, והיינו בחינת המשכת אור ה' להיות ה' אחד שורה ומתגלה בתחתונים לאהבה את ה', אהבה בתענוגים, ולעבדו בלב ונפש. אבל מ"מ כל זה נק' עדיין בשם עבודת עבד ששומע בקול רבו ועושה ציווי מאהבה ובשמחה ובטוב לבב וכן יצחק מיראה ופחד יצחק כו'.

אבל משה רבינו ע"ה מדה אחרת היתה בו שאמר ונחנו מה בחי' בטול לגמרי, לפיכך זכה שנתנה תורה על ידו בבחי' דבור ואמרו רז"ל שהיתה שכינה מדברת מתוך גרונו של משה, כי לא שייך בחי' אהבה ותענוג רק בבחי' התגלות נגלות אור ה' להיות השראתו בתחתונים שהם בגדר עלמין מעלה ומטה כו', אבל דבר ה' זו הלכה ואורייתא וקוב"ה כולא חד שהוא יחיד ומיוחד ולית מחשבה תפיסא ביה לא שייך בזה שום הרגשת אהבה או תענוג שאינו מרגיש את עצמו כלל רק הוא בטל במציאות ואינו תופס מקום לעצמו כלל אלא שהוא נמשך אחריו לדבר

אוא"ס שלמעלה גם מהוי', יש לומר, דזה שהמצוה ועבדתם את הוי' הוא שלישי המדבר הוא מפני שענין העבודה נוגע גם לעצמות אוא"ס.

. . . וביאור הענין (שע"י העבודה דאתכפיא, שינוי הרגילות והטבע, נמשך הגילוי דהוי' וגם הגילוי דבחינת שלישי המדבר) יש לומר ע"פ מ"ש בתורת הה"מ הנ"ל בפירוש הכתוב (ועל דמות הכסא דמות) כמראה אדם, שהקב"ה הוא כמו מראה אדם, כמו שנתעורר בו (בהאדם) כן נתעורר אצלו ית' [וכמ"ש ה' צלך, שה' הוא כמו הצל שלך]. ולכן, ע"י שהאדם כופה את עצמו לעשות כנגד רצונו וטבעו, המשכת הגילויים דלמעלה היא לא כפי הטבע שלהם. שגם האור שהגילוי שלו מצד "טבעו" הוא לפני הצמצום (למעלה מעולמות), מאיר בעולם, ויתירה מזו, שגם האור שמצד "טבעו" הוא למעלה מגילוי (גם מגילוי לפני הצמצום) נמשך בגילוי בעולם.

כשעושה היפך רצונו, אתכפיא. וכדאיתא בגמרא עה"פ ושבתם וראיתם גו' בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, דכשונה פרקו מאה פעמים נק' לא עבדו כי לימוד התורה שלו הוא כפי הרגילות (שבימיהם הי' הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים), וכשונה פרקו מאה פעמים ואחד, שינוי הרגילות, אתכפיא, נק' עובד אלקים. וזהו גם שעבודה הוא מלשון עורות עבודים, כי עיבוד עורות הוא ע"י שדורכים אותם. וזהו היתרון דאתכפיא לגבי אתהפכא, כי ענין העבודה הוא שמייגע עצמו נגד טבעו.

. . . ויש להוסיף, דמזה שכתוב ועבדתם את הוי' (אלקיכם) מובן שהעבודה (השירות) היא לא רק לשם אלקים, אור הממלא, אלא גם להוי', אור הסובב. ולהוסיף, דע"פ מ"ש הרמב"ן שהתורה נכתבה בסגנון דשלישי המדבר [כמו וידבר הוי' אל משה], וידוע דשלישי המדבר הוא עצמות

לז"נ

הרה"ח הרה"ת ר' צבי הירש

בן הרה"ח ר' בן ציון

נלב"ע ז"ך אלול ה'תש"מ

מרת רבקה בת הרה"ח ר' צבי

נלב"ע כ"ט תמוז ה'תשס"ב

שפריצער

"והקיצו ורננו שוכני עפר" והם בתוכם,

בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

תיכף ומיד ממש

•

נתרם ע"י בניהם: הרה"ת ר' שמואל

והרה"ת ר' יעקב מרדכי שיחיו

שפריצער

לזכות
כ"ק אדוננו מורנו ורבינו
מלך המשיח
שליט"א

•

לרגל 73 שנה לנשיאותו
ויה"ר שתיכף ומי"ד ממ"ש נראה בעיני בשר
בקיום נבואתו העיקרית 'הנה זה משיח בא'
ויגאלנו ויולכנו קוממיות לארצנו
וישמיענו תורה חדשה מפיו
בגאולה האמיתית והשלימה
תיכף ומי"ד ממ"ש!

Machon Pianuchim

pianuchim@gmail.com

2022 • 5783

VAAD L'HFOTZAS SICHOS

788 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

